४७ पत्र

नं० ७५७-घ

स्तवावलि:

३९
५
पत्राणि ३४

नं० ७५७-घ

पत्राणि ३४

6 5

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॐ नैरंतर्येणखिन्नैरमात्वभलितनयिरिन्यन्नैःस्थितंपवित्रैः नानिप्राप्यऊनतश्चना
हनधियाकौतहलात्सिंचनाशिशाख्याग्रेरतलोहकेनकांतिविस्तारस्वनस्योनकयः स्तनिःप्ररोचनाभे
दम्भृंगारःकालवर्णेनं वाह्नन्यन्यापदेशाश्चलोकवह्नंप्रकीर्णम् प्रेहेलिकाथवैराग्यमितिपड्त
पोदशा नाश्वहारितशिक्षत्वासमस्पर्णाइवस्थितैः अप्यत्तनिः प्रीतिप्रस्तनमूर्धंभुस्वननमञ्जुडी
शमौलिसत्वलचंडाचंद्रकलासमिर्थिनगुहप्रोनत्वानदंष्ट्राकुरः देवीकल्पितदीर्घंजुश्चरतपस
म्भारविम्नार्पणाप्राभमग्राज्यपितप्रसादसद्दिनोवंघोगणानांपतिः किंचिनृकुंडलितागमस्थवि
नमनामानवंशास्थितिंशिंनानभ्रमरावलीविरचितप्रत्यग्रतंद्रीगुणाम् गम्भीराननगह्वराभण
वनीवीणागणानांपतिव्यानत्वन्नुपग्रान्नमीश्चरिसिवग्रैणापरायास्तवः ब्रह्मांभोजसनालधज्जप
रिवयितीमर्तनरीवैजयंतीचंडंपाराननपत्रस्थितिमनभवनोमंडलंदंडलग्नं कर्नदेवेगणेशातिभ
वनभवनेसम्भनलंभघोभंस्रेंडक्रीडानवज्ञाडपरिसलयन्नत्रविघ्नच्छिदेवः रत्नांनलोनगौरी
श्रमजलकलिकोन्मार्जनेकप्रगल्भसमत्रमाननफलफणागणारसितस्फीतदानादिवासःप्रा
हन्नारम्भघोकोलिलिनगुहशिशिविमन्नन्वन्नप्रवंधोहेरंभस्तापतांतिप्रशमयतुतरांकणानालाः

ॐ
स्तः॰ व॰
५
6

निलो वः गौरीललाटिकाश्लेषसंक्रान्ततिलकोपमं तिलकं त्र्यायतां नेत्रं तार्त्तीयीकमुमापतेः विलोक्य
गौरीमुपवीणयन्तीं नालानुबद्ध्या कुटिलाग्रहस्तां प्रवर्त्तितानिडुतनर्त्तनलीलोल्लसंहरोहेतुमनुरागवृ
वः हेलोन्मिलज्जटाकलापवलितप्रोत्सर्पवेगोद्भटभ्राम्यन्मेरुमहीध्रमथितव्योमाभिधानोबुधैः
संपर्कादिव वामकिव्यवस्थितव्यापारवङ्गादरोज्झितः पिंगनदास्यवंधनविधौ वभाज्ञवःसंपदः सङ्गे
नौ गिरिजाविवाहसमये शीतप्रकम्पस्खलनीदारावारिनिपातसंभ्रमलसमीकारस्थानतो
लाभीयं नयनं प्रमोदविकचं विन्यस्य जानान्तरे यष्टुपत्यौतिविवर्धितोऽधिकरसश्श्रेयोस्तुवश्शूलिनः
यस्य दुर्वारदर्पाक्रकोपोद्भवदतिसुरभिश्वासमपानानन्तगर्भव्यालस्फारजल्पफणाग्रस्फुरदुरुरसनलो
कनोत्पन्नभीत्या भूत्यैभूयाद्भवोनस्मरभसमपदे विस्फुरत्कोपहृत्यापार्वत्यानत्प्रसादं प्रति
विस्फुरत्मनागाप्युपालिङ्ग्यमानः भावनाक्रमसंप्राप्तशरीरार्द्धेतसुंदरः शिवयोरनुरागो वस्स्रे
योज्यायप्रकल्पतां प्रदीपः प्रत्यासेऽस्वमथितमणीवोत्सुकस्तोपुनिस्य शोदेव्यास्तरुसनर
सीत्कारजनकः करप्रान्ताचान्ताननवरतनरतस्वेदसलिलः स्मरक्रीडावंधः जयतिमृगाङ्केडुर्भगवतः
त्वंचंवक्रत्रिनयनत्वमसि त्रिशूलीन्मुते विकाचितयमीत्तपराजयाय सम्यग्ज्ञाविनमुपहस्यहं

५

रंगद्भृतेंसस्तेप्रफुल्लवनावन्तु पार्वतीवः कोपोद्दीपितकामभस्मरचितांस्वेदांबुभिसौरतैश्चक्रेवं
दनपंकविभ्रमम्मतंयोऽङ्गलग्नांशूलिनः प्रीत्यैसागिरिजास्तुवःप्रियसखीयूनायथालोकितोराडिं
कालकपालमंडितशिराद्रागेवसौवांछति यागोत्रस्वलनक्कथंश्चितवतीदत्तात्मजाभाषि
णाज्ञातिनत्वशुभमायमन्मथरिपुस्तांयावदस्मारयत् तावत्साहमयंसएवनदिदंकिंस्यादिति
प्रोल्लसल्लज्जाविस्मयहर्षकर्बुरधियोगौर्याःस्थितिःपातुवः कोयंस्यादितिकोत्रकादतितरां
लघोयमित्यादरात्माकोमान्यमिमंग्रहीदितिकागौत्पुत्रिकृतस्संभ्रमात् मध्याह्नेनजलस्यतु
रयजलधेरथोऽद्योतश्चैश्शंभुनादेव्याकान्तरयात्मनःशपशब्दतःखंडःशिवायास्तुवः प्रत्यग्रोत्पल
पल्लवप्रतिनिधिःकर्णोलकालेकृतेसांद्रयाहितकुंकुमेभ्यवनतेकुर्वनवोकश्रियं वाहोकार
वनभासिभगवत्पर्णायाभासोभवान्याश्शशोभ्रूपाभेदस्पयोधिचिन्तितमनुस्तस्माद्दयंपातुवः ।
वेल्लद्वासुकिभोगपीडितजटासद्यहृहल्लोरोत्स्खलन्त्योत्थशीकरस्पुरद्वहनवशुभ्रव्यविमानेर्मे
रुः गीर्वाणीर्विपरीतवर्षणभवन्तालयानप्रकाकुलैस्स्वंहामगानिस्तमस्तविपदांभंगाययंगास्तु
वः नमामिस्वदितःक्वापिनमामियदिविप्लवेनयासिवशमाधीनांनयामियदितंस्यालि वराह

ॐ. वधुध्यानेनध्यानेनरसिंहतां ननजयामहे विलोचनपथमाश्रुक्तनः सोयंसुंदरकोस्तिभक्तव
सु॰ व॰ ऊतोलब्धोयमद्वैमेयानन्वादाविसमेघमहामदद्न्मत्यत्रतेसाक्षिणः किंवादैःपरिरहलनंविनि
७ मयोयस्पर्शितिलत्याप्तितांकंठेहारकेलतात्स्यवरविधौवव्यात्मकःकेशवः कोग्रंवेदयत्तुह
योपरिचितवल्लाश्चयं ऊर्वेतस्तस्मैकस्यभवेत्सत्रूपमचितंपश्चाधिपत्याश्रये सर्वस्मिसमयेवि
कासमममंसहृयोहतेसवजेयस्मातात्परमेश्वरस्याहृदयेलब्धास्पदश्चोरिणः यान्वक्रोणनिर
स्यतिष्ठतिष्ठटेरापीयसर्वोजनःस्वमेयेघ्नजायनेमतिसतोनादेयताप्रत्ययः हृतेनोत्सह
तेजलधरगमोयेषांसत्रूपप्रथयाकेप्रघेकेतिपदस्पृशांमधुरिपोस्तेकीर्तिगंगोमेयः पत
स्यंवननंसमस्तजगतांगुणतद्वेश्मादनंदुःखानामिदंमाभिसारिकमसावापन्निपामोजलिःके
मैतत्कृतस्यपोहिकोमयशांतिसमसेनसापत्याटस्मरणेवादाचनमनारदेवदैत्यदुहः इति
भक्तमानसनवनीतस्तवकावलीसूक्तनिपद्धतिःप्रथमा १ अथपरोचनाभेदाः तत्रादौकल्पकाव्य
प्रशंसा निशानाराग्रसमानांतामरमानांविरोधिनीवृद्धिम् वहलकलापयांविद्धांवंदेसरोज
मतिमिव चमत्काररंगाःणामपिदटनिसमेस्तकवयोविरचयंतिग्राम्याभवंतिहरिहासायस्तोपयाप्रतोत्येवा
१ मूयार्डपरन ७

मतीनामवचतिर्निरानंदाल्हानंपदरचनमात्रंविदधतो प्रयच्छतिचमत्कृतिंविरलाविधोचेतसस्स
भास्वद्विनोभवत्यसमसाध्वसवादाम्ये ·· प्रथामप्यगतस्तनोत्यतिनरामुदारं यशोनमुदितिमनो-
रथंकमिवकाव्यचिंतामणिः येलंड्रावसरैरहंतुदनरैतैरैरुवसपात्रैरर्थसंतेष्वनयोधनंतिचधि-
यंधीरात्मनामाधयः नात्येनतिकथाशरीरपवीगत्वाकवीनांपुनःकाव्योल्लेखचमत्कृतेरनु-
पमल्लादावहात्सर्धते भावायत्रगताःप्रमीयपदवीमप्यंत्यनिवोंश्रियेयत्रतोर्थलवोजडात्म
कमपिप्रत्ययत्यंजसा यत्संपर्कवशादतत्त्वमपियन्नत्वंतदाभासते सेयंकापिचमत्कृतिः
कविगिरालोकोत्तराजृंभते संप्रष्टद्विधिनहिवाच्यमप्रचितैःसंनातिरिक्तैर्गुणोत्थनेवक्रराखिड
मंडलनरामाहृतिमेतर्गतो स्वांहन्निविहृणोतिसंदरधियांचेतश्चमत्कारिणीचित्रंव्याप्रियते
कियत्यरिणतिश्रुताध्येकवीनांवचः येप्रस्तुतशांसयाधनिपदैःसोत्प्रायपरोत्सायवाविद्वद्भिः
क्रियतेसुवर्णनविधिर्भोगात्तरेणापिवा तैरैत्यायतनंलग्नकृतिपदंदुर्जनलज्जाजनेनतान्यायें-
णमहागुणावयमितिव्यतंयदावेष्यते प्रणजडाः स्वडोपिहष्पमाणोजडोरसम्रस्पहषणो-
ऊहते सितमपिहितलनडुरथंशिशुरसनांनयतिमात्यनपम साहतंनिजसंविदेकविषयंनत्वं

उँ:
ह: व:
८
४

मवेनाभ्रवेनगेन्द्रनमवोधमोहितधियांहास्यत्वमायासिति नडनंविडषोजनस्यजडवञ्जोषंनरा
मासिन्नंनौत्यत्वेप्रतिद्रूपवर्णनविधौकोवाद्यैवेद्यमः यैलेब्राण्यप्रयाःकलावजुदयेयेनल्यस
त्वोज्जितायेनाहंतिनदीनतोनहृदयेयेसंप्रणीन्विभृतिजंभनेभुविमत्सरौर्वेहूनभ्रुदंदहृमा
नांनगःकेष्यतेजडराग्र्यक्रःकाविवरप्रस्थानसंरोधिनः वक्तुश्लाघ्यगुणप्रकर्षमथवाप्तिहृः
जनाभ्यर्थनाजिह्वावायलमेवावाकवियशःसंप्राप्तिलाभोथवा कस्यंकोदृग्यकाव्यकेलिक
रणाकार्यैनियतंबलायचायांनिजडप्रमीययदंवीभव्यासनांस्तुनयः नेतिहस्तुवहस्तुयघपिर
सतांदोषानिहव्यापकाःप्रौढैकालमपेशलोक्तिपटवःकोप्यतिमध्येसभं श्लाघ्यंतन्नवरितन
यापिहिखलेदुर्निन्दनीयंकरंनाग्नेप्रशांतवरंपतंगापतनैकरुज्वालमर्चिःऊर्जितः वैविद्यस्येषा
ऊर्जितभूवदनंस्पर्शंचुतिःऊधारेसाहूतेचकपोलपालिपुलकस्फूर्जक्तेजायते दोषाविष्कृति
तन्यैरपिखलैस्तच्छिद्रलब्धस्थितैःकस्येकिंक्रियतांनिजैर्गिनविधेयंयान्संपेयेयद्गृहः साहूतेनसर
संस्तवड्डिविभवंनिर्वेकमभ्युद्यतान्येप्रेंछतिविग्रहातात्मतिनवागेप्रामथसंदते येप्रांरसो
पितैःपरिमलैरासरितामामृलेविजिग्रासतिविन्द्यसोरभमदापाढेनतेदुर्धियः ऽऽऽऽऽऽऽऽ

८

अथसज्जनाः ॥ गुणगृह्णिवादोषाष्ठो वा विधान्नमनाथोदरं परजनकृतेकर्मण्येषामशिथिलचेतसां
प्रसरतिसंतोषसंवादः ॥ प्रसरत्समाहृष्यानिहृत्तविषमेः काव्यश्रुभेहितपञ्चपराध्यानि ॥ न्युजनमनसःते
हांसत्वंनथासुकुमारतामयमनविनसहृदयानांविचारविधौक्रमः ॥ प्रकृतिकठिनेदुतकारेगोः
नेनिकरायापलेविदधतिजनाहेमत्तसम्यक्त्वदयपरीक्षणे ॥ वैवीद्दलोभवतिपुरतःकथ्यमानोजेनानां
कामयनविदधतिहृजंयेयानुदीर्यमाणाः ॥ नेभिप्रायाःकिमपिहृदयेकंटदप्रास्फुरंतोयस्यात्वे
यास्त्विहसुहृदंपुण्यवंतोलभंते ॥ दुर्वक्षिन्नवमन्कृतीरनुपमाः प्राग्वस्परमैर्गुणैर्जिज्ञासारसभा
जियत्यपिजनेमान्याम्नुपैतिस्थितिं ॥ तज्ज्ञानांचपटुत्वरोन्नरहृष्णायपप्पवज्ञास्पदं तेस्वैवप्रथ्यतेनर
ष्टापिसुकवेराहृतिसतंवचः ॥ इतिसूक्तावलौप्रशेवनाभेदपद्धतिः ॥ अथशृंगाराः ॥ स्त्रीत्वेवगलितं
धैर्यंसुहृदयेतिकिमुच्यते ॥ कहंसुहृदयासाचेन्मस्सहेतिसहृदुस्सहं ॥ संकल्पयन्रूपश्रियमीहृशीकथं
सुस्थाभवेन्मवैर्गविधौप्रजापतिः ॥ चेतस्यनौरण्यसमजंवाकथ्यंकोवेदगंभीरधियांविवेष्ठितं ॥ ला
वण्यपसर्वस्वनिधानभूतंसावेनदीयंमदनस्सकार ॥ यत्नेनबिंबोष्ठमिषेणतस्मिंप्यथायसिंदूरम
यीवमुद्रासर्वस्वरागास्यमुपावस्यसुरयेनवर्णाकन्वायविनिष्टतेन ॥ तथाप्यनादेयगुणाप्रकर्षोहि ॥

ॐ
स्तु॰ चं॰
५
९

प्रेषकत्वेनत्वंगतनमर्हः मनोभुवोभग्नसमस्तहेतेर्निशातचक्रोपममायताक्ष्याः महेलमाघूर्णितकुं
डलाग्रकर्णद्वयंकेनजहारतस्याः तान्वंगिनेयतवकर्णपालीनायंस्फुरत्कुंडलपद्मरागः प्राके
त्वरतंकेस्मरपाशमध्येवद्धेत्वयाचिन्नमिदंस्मरस्य गंडोपधानप्रतिमेनतस्याविराजितायौनकुचद्व
येन वदस्वलोकामपिकांतिमहेविहारशय्येवमनोभवस्य हस्तस्थितंपंचशिरंगनभ्रूलतत्वा
यकाकारदशांगुलीका अमीजनन्मादिगुणप्रभावेनकस्यसंदर्शनमात्रकेण तन्वात्रिवली
विलासैरनंतप्रोभैःपरिवीतमध्या लावण्यपीयूषरसांबुभृत्तिस्थामंदरार्द्रैरपिदेववनेव विभज्य
विवेदंशाभिस्सदेहप्रोन्फलयंकोहरहुवांछयेव निषविवेशादृक्रगातदीयनत्वस्थितिंशूसतिशो॰
नरश्मिः स्तनच्छलोद्भिन्नकुंभफरमन्मजन्तायौवनकुंजरेण विलोलनेत्रांबुजसन्निवेशा
वापीवतन्वंगितरंगितासि पुंजेःपादयोरप्रगम्भापादाभ्यामस्या सारसारतरवस्तुसंग्रहेत्वां
स्त्वंकिमपिमंडितेप्रिये कांतिमिंदुकलादिदादधेतंस्मराद्विषदीक्षणद्वयं पंचकवाटविरा
जितसीमंतमिषेणशिरसिनिहितोस्याः सुभगांकरणैर्मंत्रैरभिमंत्र्यत्वंस्मरेणकरः दरडश्चइच्य
वोलेश्चपद्मवस्मिपिश्चावगुडुस्तलस्मि प्रतिश्ठेनगाप्तरात्रंहिमघ्रप्रेमहरराग्रेजातम् ॥॥॥॥॥॥

५

इत्यौरामकलश्रुस्यमलस्मारकृतभानः रतिप्रीत्योः कामं कवलयितुं राधनविधौ हरस्यार्धांगलिंगादि
तयमिदमस्याः ऊरुद्वयं ध्रुवं त्वमानास्तोयदपरितखोगब्यतिकरोदरंलायन्सजाकमलदललीलां
कलयति ध्रुतिहामं मध्यं किमपि हि नवोद्भुतमिदं कदाचिंमाभंगोकृगतिगमदसमग्रवशात्
इत्येवास्यास्तंप्याः स्तनयुगलमत्युन्नतमिदं ब्रजत्यास्तैक्ष्ण्यं हस्तैः किमपि सहसालेभिन्नमिव त्रिभिन्नैस्त्रैः
कोणाकुलितहृदयोयं पश्यति प्रयत्नेनाधालीलापणपुरीकृत्यततपसः हसंतीनां हेलालस
मभिपतंपद्मलहंसांतृनीयेहरभागेकृदिनितमनंगंजवयति हृद्योमृगयाहीणामपरमनयाका
रकलयामाभावेनाप्येतानुखेलनसहस्रयः ऊवलयः चमत्कारोद्यैकमपि रसिकानां मनसि यत्कृते
भयोभूयः परिमलनमासांवितनुते वक्त्रच्छायातिलकवचनपन्नभंगानपेत्तानेत्रायामः क्रांतिकुव
लयैव्यर्थनापन्निहेतुः बिंबुष्टश्रीरहंसाणामजितस्फीतनतांहलरागाकाश्मीरीणामयमकृतकः को
पिभूषाविशेषः ललाटतटमष्टमीशशधरोपमंनेत्रियेशीनीकरणायहूतांमदनमार्गणानांग
तम् फलागुकषणोद्भवोयदयमत्रकस्तूरिकाविशेषकमिषात्करत्यतिमनोहरकार्स्मिमा ९
करालचिकरांतरे बकुलमालिकापेटकस्त्रियाथविनिवेशितावलयितस्तपुंजीकृतः वियोग

ॐ
सुः व
१०
10

विद्रुमांगणाज्जनविडंबनीद्दृशामरोविवर्धन्तदम्भुखांनरेरजनिनाथबिंबोयथा सान्द्राज्यायजगात्रयेमन
स्सिजः कान्तासहायस्तयान्हनंनं विनिवेशितस्तत्वयुगेसिंहासानस्थूलते दीलहेलाचनवारवामरल
तासंवीज्यमानेमकुटैः सच्छैरभिषेचितिस्मितपयःपूर्वैरेनिवंयौवने त्वोद्ग्रहे शान्तरणंसदाभ्यवहरन्ना
हो विविधैः प्रार्थनानव्यान्यानितरामिदं प्रथमतानवेदनपरिताकुलः सोहलेखावचकणानरीणांसदृशीव
तैनयत्नास्यितिसत्वंत्सर्गानुमितैनाविमलानितरामिथ्यंजनस्यैालान्तिकः यःकंदर्पवसंतयोरवरहोर
लोकप्रसिद्धास्यनविन्नोन्मायिनिकामिनांसवपुष्यवतनवालक्ष्यते यंमेदुरयान्नमनोहरं स्तन
यगांवाहूलतानालासिनीरोमालीभ्रमरावलिः किसरयाकाभान्नवसेनायः नाकणोष्मणायन्त्ययोथ
रभरः कामप्यपन्नतिनिनस्मिन्नुनिभाजियंमुखग्रश्रीभातिप्रसीदददस्मितिः नस्मिंभातियदीहणार
ुजयगंधन्नेविकासश्रीयंनेमोहायनकल्पतेदूननसंकास्पसहरूपंनव रम्यास्संवविवंमनागवय
वोहे शाणाविधंयंते मकरंवेलाग्यश्चपरावमाकुलनयाह्णीणोन्सकाहृदयः वक्रत्वंदधतीमुगीखैनसतेभ्रू
यगमेमुखावनंकिंकिंविक्रियतेनपुंसिसहभगेहृष्टिकुरंगोहृशाः निषंतेयदितेनदुःसहतरोनेगत्वा
रिजायनेयत्यरदंथनेजंतहलमयीतेनवयोत्याघनेश्रिवाधैर्यमुदासतेयदिनतःप्रोथंत्यवज्ञाहन

त्तदूत्वा हरिणीदृशा स्वपनयेदन्नस्यतोयांजलिः । दृष्ट्वायद्यपि वक्त्रयाप्रकटिता सत्त्वे हृयांतः स्पृहा
निर्व्याजं स्मितया समागमरसस्संभ्रांतया साध्वसे । हृष्टैः किंतु तथापि कौतुककवश्यात्संदर्शनोपक्र
मे यानिस्पंदविकस्वरा समपतत्स्वेतललयोन्मूलितं । धन्यास्तेवलजेन्नवोदयतया विश्लेषमाय
येयेन संदर्शगाढसंस्फानहृष्णः पश्यंतितासर्वतः । द्वेनः किंतु तया तथा मम किमप्येकत्वमभ्या
गते । योनाहेव्यतिरेकदर्शनहृतैनैतांविवेकोंकंदमः । होलोन्नातिनवामहस्तपिहितस्मेरा
स्यमग्रांगुलिः स्थितं नदेरहृष्यमानविकसद्दंतांशुसंशोभितं । पादांगुष्ठविलिख्यमानवसु
धं किंचिल्लमत्कंदरं सा विहितप्रहृष्टोनमोहयति किं संभाषणं सभ्रूवः । न्यकुकार्येणाबहिः प्रि
येण हृदये रस्फार्थ संसूविना साको तो न विदग्धनमेवमस्मा संज्ञानमिष्णाक्रमे । बालानां ह
सितावकुन्ठहृतजितश्रीमंमुखीनां गिरः काकैः पुण्यविलमप्रमादेवजग्धः कुर्वंति केनोत्सवं । १
कुर्वंती सकपोलपहुकानले विंनामयेनात्मना स्वस्वत्वाणि नलावमर्दनवशाप्रोज्झेनताभ
व्विषि संक्रांतांगुलिपर्वकीर्णित विरस्पष्टादराली सिमां त्वां सौभाग्ययशः प्रशस्तिमलिवः
कस्येहप्रलयाव्मतः । निंदंती प्रेमदृष्टं तणमतिविरहं ऊः सहंमोवयद्धिर्वा कैर्पिक न्नन्यकंठं

ॐ नरवन्नरलठहीर्येनिषण्णासगर्भैः वलीवलीनसर्वावयमविरलैरस्वाभिसैकवत्तायज्ञानकृग्रंथिवंधं
स्तु·वं· वदतिनडपलैरघ्यशाकोविमोर्द्ध यघन्नवक्षुःकिंविन्नाथसाथनदेहनो नन्स्वायययदा ````
११ साधसाधनदेहनो ह्वन्वेतिर्श्रीतिसर्वाणामयांगारोपिनाहश्रुः विरहैलासेरिनिधिःकालमयांगारोः
॥ पिताहश्राः नयंन्यासःप्रवाहेणनदीर्घस्सरतान्नया हृहःश्रीप्रयागसेविन्नानदीर्घस्सरनानया लज्जाः
जवणीनिर्व्रोदराणीसरय्याकुलांगणांदिंही दिनयरुडवजलहरपडलोम्मककाणकेनवड ः
पूणमाननंस्वपरिणाहभृतास्वरांनेकांतापयोधरभरंकरपीडनाहम हृष्टानिरननरनयाभृशमन्न
मंनेनिर्गत्रमिशुनिरहादपियःसम्नहः भ्रमावस्याप्रणामभिदधतिनावक्षुनिरियंनिमिन्न
पशुणासनदिदमिहकांनेस्फुटनरम यदेनस्यांकिंविन्नणामनन्दृकृतन्वनस्वकृपारानःकाला
पिहृःकामपिशुपिनार्केःपरिचयम पनस्मोकार्यप्रनःपठित्वा श्रियेणात्मकानांजप्रालमब
लानाम्रहरणयदत्कोस्याणांपाश्चनमम्ंनगमयति कन्याकोत्तुकमाचकेणविथवा ः
समंदमाचार्थिनी वेषणाविन्नलवेच्छयास्वरदहिणीगात्पनरासंभवान् वांछेतीज्ञमनेः
ककारणावशात्तुंभिःस्त्रियसंगामे श्रुडस्तेहनिबंधनापरवक्षुःप्राणैःपरैप्राप्यते ॥॥॥॥

॥

नैरंतर्यमुपैति गात्रलतिकाच्छन्नैव यत्नांशुकैः प्राप्तनेव विभक्तिमूर्निमधिरो यस्मिन्नसस्पंदनीम्
यस्मिंविस्मृतमेव सख्याहविहितं कंदर्पतंत्रं भवेत्सन्येन स्परतस्य चर्वितरसैः श्रामंफलं जन्मनः यत्रा
मोक्तमनंगतंत्र निपुणैस्तन्नावदातां तन्नानस्वस्यैरूपदिष्टमानवधियामायान्ति वैद्ययतां यत्रालाः
नरसोधरस्सच मरूः पात्तुं प्रियायार्पितेन नसैस्वस्य रतायनस्पृहयते मंदं मदीयं मनः प्रेयांसो सम्मुपाग
तौरहसि चेदन्योन्यमाश्लिष्यतस्संविनिक्रमतेनतः परमतो नेदं स्मरेर्गोचरं नाप्यन्यंतमसपूर्ववस्त
विषयासंभावनाय कल्पते सख्यः केन गुणेन चौर्यसुरते सोत्कं मनस्तोम्यति रतक्रीडारंडोरमयति
च्छिन्नव्रतैर्वरणानवीनतया कन्यामपि वपति वत्नीभयवशात् विनान्वैतैर्वीणापावकुलजनसंभोगा
रसविज्ञवैयस्य प्रीतानान्तु सभगवाच्यस्सद्भुकृपः नस्पैकस्यपरं वरुप्रियतनयावैतानसंनाप्यते स्वंगा
रस्यारसोन्नमृतस्य सज्जनो गच्छन्त्यभिन्नीपरा यस्मिन्दर्शनचाटुनमेव वचनैस्तुर्वारमानस्य शीघ्रावृतः
कुर्वंति मानसंमन्दयति सेरंकरोत्यानन कटस्मरास्व्यं किमपि सखिवनीतः प्रियतमो मृषा प्रेपेः
पश्चाद्बहिरपि विसृष्टः परिजनः ततः पांचैवतो व्याकुहृतनतथ्यासाथस्सहतं यणायोविन्द्रमणास्त्य
तिसविडम्बानेन विरतं कश्चिन्नेगीतसमण्वेतिविदितेन तत्र प्रगल्भोपरः कश्चित्केलिरुचिफले

उँः
सं॰ क
१२
12

नभिन्नत्वैर्वैर्यग्रहार्नोपरः यत्रेत्नपंक्तिकाविश्रांतिहृदयैर्ज्ञानाविधैर्दुर्वदर्पिरिथक्तोसत्त्वमार्गमथ
वसतिमिथ्यामनोमादिनी दीपंपुण्यामलकांतिमुज्ज्वलयितुंम्भस्वावधूः प्रेषितावर्तिर्वः प्रननुः
प्रियतिशमितेतस्मिन्नपध्मादरैः क्वापितःक्वजलतीतिसंभ्रमवशादाहृत्यमार्गेपदास्मेरीत्तिप्र
शमोपमेवित्तमसौवानालवंचुंबति यत्रांतांशुकपल्लवाः प्रियतमास्त्याव्योगनाः कंदनोयस्मिन्नु
किज्जधस्तुहृत्निगादितानैवाक्षमंन्तुक्रयः तद्दिप्यन्नरलांहर्षोविविरतावाष्पांबुधारास्तवाप्रस्था
नेनयनद्वयेनसुहृशोसंसीकृतंप्रेयसः संदिहसजनावमानवदिमासम्प्रसंत्यान्वयाश्रीतः १
स्तानमिवप्रियंप्रतिसखित्वार्यःप्रयाणोद्यमः मन्युस्तेमनसोमितेपवरदृहादर्पीवकार्णोबहि
विप्रस्येवहिभोजनार्थमटनःकालस्यरूपागतिः त्वद्गुणैर्वहुभिःस्मरोज्वलीतिस्मरारितना १
त्वेहपात्रंमनस्तस्यास्तोद्वेतमसिवेरहे वक्रदोषाकरःस्तेहस्कंदकांतेतदाननं करोत्यविरतद्योा
तव्हाव्यांचुकणादंतरं यदित्वमयित्रुमैतेविरहवह्निनाश्रीयसीमनोभवमहीपतेसहसिराज १
धानीमिमां तदेषनवजुस्तहांनियमेवमपिच्छिदेतिशांतशरमाडनोविजगत्त्रियोदास्यति १
वदनशशिनंबिभ्रानालयफतिंमलिनांबराम्भ्रमितनयवनैर्भ्रयोभयःप्रकंपितपयोधरा जलदस

मयेतन्माहृशं गगनानयनांभसास्तननिवसनक्लोपंधाराःप्रवर्षतिनेप्रिया हामहामविपांडुरां
डुफलवंबाष्पाद्गुसितेहृणभ्रष्टपत्क जलपंकुलाछिन्ननलवक्राङ्गजबिभ्रती नत्वंगी शाखिना
जितेन समनंतान्वहि प्रयोगेगगनाशुक्रोनिचयपूर्ववनस्यपरतःस्यान्तुनमासांप्रते जीनालिन्ववि
निश्चियायसहसावदःप्रदेशुस्तपाससद्योहस्त्यूवस्यथानववशूस्तापंदृणानन्वनी प्रत्याश्वासन२
संभ्रमेणाविवुकप्रग्राहिणीनामसाबालीनांभ्रलकप्रमसृपयसांधाराःदृणावर्षति बालास्वंदरनाः
शुनवपरंघ्राभ्रास्यवस्यानरमसहर्जेमियकदोरहृदयेर्हृक्लनसामार्यते किंवान्येनविवेननंवप्
निष्ठुंनत्वालिपंकेरुहंनिष्पणास्तदिपिनप्रकंपयतिकिंपात्रगृहस्तावलि कांतेनाथवचसेवद
त्ववारवदनमप्रसन्नुत्वं वाग्रहितंवदनिवदनेनकिंदितिचित्रम् खेदःकिंवलदयनेनवेत्सिर
विमंडलंजगद्धितं दुःखंनह्रीहिनतुभोऽभ्यानिनाप्युज्झितुशक्य नक्रोधःकांतेयोजलधरमः
नदेनजान्तुपश्यामः कोपस्त्यक्तयोग्यायस्यापिपासानसंभवति चरमार्थस्पप्ययादानं मेत्यजमा
निनिमानंकिमनेनसमाफनेनिपादः मिष्णामसाभिमन्तुंकंतेनप्रयतमेफनायकं यत्रसहः
स्वेनापिकिमन्यान्यप्रशाकानेकान्तेम कांतेनितांतमेतेर्वचनैरुषितेनवलदयनेभवतीकइवोपायेनेन

ॐ वचनैरन्यैरागोस्यपङ्क्तौतं नमयाकार्यमपराधःकिमपह्नवनीयं त्वदग्रेते अस्तिसत्यमिदमहवि
स्तृ. व. वान्यानशक्नेकाप्यथःकान्तम कोनेखेदायाहंप्रसादयन्नपार्श्ववस्यामि सुभगानसमापिवेदय
१६ साघतोयेष्यतेभवता मयैनसारमेनहिरसाहृतेनतदास्यतोतीसी नाहंवश्यकरसोभवनस्यात्व
यिवसारमतो कावात्सीनखलूषितंकाचनमेदोषायमानायन्सौभाग्यायदर्चितोनदसनश्चाकं
कण्ठेदर्शनं ज्ञात्वसहिहितेविमृषतिममन्वकल्पितेथेमनःसत्यंवृहिनखानविस्तमविधेः॥
हृद्यैःकिमाचार्यते हरत्राथसमागतोसिवहनैःश्वासैरभ्यर्थनावकैःकोनेकिंविनयोपचारवचने
मानेफलानुच्यतो दस्याततोन्वमुदीरितंनसहसेसत्यंपुनर्योजनेकिंत्वेषामयिपितत्रकिंप्रियतमा॥
कृतस्वकर्मोमार्जनी हतोऽगकामकलहेषुविसर्जनीयसंधिःकथनुसखितत्रसयत्वलुमः अस्त्य॥
त्रसंख्यवसरोयदिवल्लभस्यमय्येकरोषिपदसरणामस्तुयसैः कासिप्रोस्खलितेववदिकिमिदंप्र
ह्येवमेवंसखि प्रत्यैवोक्तमिदंद्वयंननुमयावक्तांशयेकिंडुद्वयम् यत्नेसखिनमानने
नसमभयोत्कंपेनवेतोग्रते येनाभाविनिरुद्धसर्वजननासंचारशून्यःकृतः नीत्वाद्यनि॥
तोनकोमलनलेबिंबविलापहतोस्त्रीणाद्भुतनमोहानयप्रभातिकांनिदीनकामोहयाम ॥॥॥॥॥॥

येनाम्बुजसकालकूटमपियत्नेयूषपेयंविधिर्मन्येतेनगतःश्रीनिलयतांलावन्यमालिन्ययोः
वर्णस्यपादस्यसर्वपादत्रयेणसमस्याहरणं ॥ इतिभट्टसारस्वतकृतौसूक्तावल्यांशृंगारपद्धतिः
अथकालवर्णनं तत्रादौरजनी सर्पादिरजनीभीमांकुञ्जागतामिवऊहूनीप्रकटितलमञ्जारा
हंतीविलोक्यदिवाकरः विगलितरुचीरागीत्यक्ताम्बरोभुवनांतरादवमितवसुःकौसीवेश्मादर
हादिवनिर्गतः मध्येम्भोनिधिमज्जदर्ककिरणज्योतिप्रसूनाम्बुजवद्दंहीगलत्स्थमसरसविवरे
भिल्लमोमंडलैः मैरेप्रीजनस्थपिनाग्रहलसद्भमावलीमांसलैःकिंछिन्नाःकिमपह्नुताःकिमथ
वाग्रस्यासमस्तादिशः संध्योपरागानिविद्रारुणानेकभागायातान्यतोप्यसितंतावितनैस्तमोभिः
निर्व्याजतांडवरसाकुलनीलकंठस्वस्तांडिकान्तिस्वभगासुशुभेनभश्रीः संध्यान्ययादिवनंतरसु
न्निमघंद्विलाराणगिरिगणामाद्रियतेसमंतात् च्यवान्तनर्तनविमुक्तकवलहृडानीधम्मिलपाशाय
तितैरिवप्रसूनसरैः ताराप्रसूननिचयेननिशासमरस्यपूजांविधायगगनांगनपीठजुष्टे ज्योत्स्ने
स्थलेनकिरतीजसमुञ्झिकायांतिःशेषकामुकवशीकृतिहर्षमुहीः जटाभाभिर्भाभिःकरधृत
कलंकांतवलयोवियोगिव्यापन्नैरिवकलितवैराग्यविशदः परिभ्रंशन्नाराणरिकरकपालो

ॐ
सृ॰ व॰
१४
14

कितनलैशुशीभस्मापांडुः पिन्नवनइवव्योम्निचरति सघोघौतेनज्वलपद्मधवलेबिम्बेहिमांशो
रिंदंमथ्यावस्थितनलोछनछ्ललसत्कालात्पालेंद्धतनम् संभोन्के ऊवमंडलानिस्वहशांदेवेन
भृंगारिणादंतेकाम्यजनायशामनमिवव्योमोरगेनजृम्भते मन्येस्तेसमयेप्रविश्यसहसावारा
निधेरंतरेचंद्रसेस्थमसमाश्रितःपुनरियंचंडांशुरेवोदितः येनौर्वानलसंगमाहृतगुणीभूतप्र
तापोग्रमोमयूखैरंगारकल्पेकितोविरहिणांदग्धंसमंतात्स्मृतः मन्येस्तावलम्बिभृंगगणान्तविरलसद्दिव
स्यचंद्रार्चिषोवैरोनोछलितानभोगगणानलेवलांनिनेजःकणाः नागास्परतिभोनयंममसमनोग्रा
वाग्रसंगाद्दुजज्वालाजालनितांततनमनवोदग्ग्रंथ्रवृद्राइव ग्रथमभानं ज्वालोपसस्ताश्रिय
ज्जुवसिद्धाव्यमाणेरशेषैस्ताराससैरेविरविनमदोमंडलेचंडरश्मेः शोणीभावंप्रसमयितुंमहोरा
त्रसंदंशमथ्येनत्कालाव्याःकलयतिशुनेहृणात्रयंलोहकारः ॥ अथर्तुवर्णनम् पिकंत्वाजिनम
त्थेनेमथरध्वनितापदं करोत्युहंगिनाज्ञानासमथरध्वनितापदं विन्नभवोरविनामथनावापल
तानवमालिका मन्मनसःऊनतामधुनावापलतानवमालिका महाभोगाश्रयाश्चत्रैलोक्यन
परिवराश्चदनवनेभुजंगासंभोगेकिमपिरसयंतोदिशिदिशि समीरास्सर्पंतसपदिविषमं

मार्गो विषमाः स्पृशंत्येनेयंयं समयानितिस्मरहन्ति जनः प्रमानारोहेतोर्मनसिजशरादीनि निर्णयवि
धौ प्रयाणव्यापारेषु कृतनतनयो विघ्नपनयः पुरंध्रीणां मानव्यतिकरनिषेधप्रतिभुवो भ्रमंत्ये
ते स्वैरं मलयगिरिवातादिशि दिशि उहुलेख्यं माज्ञां मनसिजनरेंद्रस्य किमयं किमाहोस्वि
कोनाककरुणनरसंदेशवचनं महामंत्रं किं विन्वि किमपि वरातिस्तम्भनपटुं निविघ्नः किकर्ण
पटनिपथिर्मनोपरभृतः मौर्ध्वे किं मदनस्य संननति मिषुव्यापारमभ्यस्यतः प्रत्यहावतस्
छेनाः किमम्मयैः सल्पुर्यशागायनः विस्वस्तरप्रनास्तयंवनभूवां किं दीहनानामिमा शिंपाजा
नाः स्फनिपशाले किं मण्ववापुष्पच्छयश्रेणयः प्रेयांसं प्रतिलब्धुमान्नतपसाः स्पादत्तमालारने स्व
न्नत्वं मनजीवने किमगतानं संत्रवणावली रत्नस्वरभगवत्प्रसाधनविधौ किंवातयोणाहृता १
किं वैषाप्रतिकाननं मधुलिहां पंक्तियरिप्रेंखति याता सम्भ्रमभग्नहारलतिकाः सख्याऽपि
तालकाकांतं यं काननदेवताः प्रियरहं मार्गेणमन्येधना प्रालेयावकीर्णयं दत्वविगलन्नेत्रो
त्रिकश्रेणयो यस्यावृस्पलपंकजैर्विरचितानन्यादृग्मुद्रालिपिः नानापुष्पमया स्वसंभ्रांति
विधौ वज्रादरेणात्वया हहहो बालवसंतहंतविफलः क्लेशो यमाश्रीयते प्राणोल्लीपकृपाणया१

उं.
सू: व.
१५
15

हृहविनाग्गो मैव मन्ये फनाथाराणनपरं परामपि विनाचैलोक्यजैत्रमन्मथः सोत्वं हमञ्च परिकुंवि॥
नपांडुवलियत्यगुकोरकमुखामफणाःकुनेति हेलावधूतजगतो मधुमासदासा मन्ये स्मरस्य जय
शोव मिमेथमेति दाहिणपवणावंगण`` रिद्मणाश्वेविग्राव संपदं मंजरिणाश्रीनविचलसंतपसो
नोविहमणालिग्राकोइद्दनाग्गे यमहृमङ्कलस्मिविवोइवहे`` णाहलं उपवनरंगाद्मलस्मि ॥
णाश्वन्निइमस्मिंग्रनेगमहोसवे ग्रावाग्गुवलदंभुफंहूतिज्जुघोन घास्तटे स्मिंदर्थोत्तितलश्चा
दलभोजिवंजुलनलान्यथामतेकामिनः सैरंगेधुरानिश्रमास्त्वकनिकाविहेघिनोवातमीस
घः प्रुचिनपाडवलिक्कमामोदस्य शोवायवः सेदामः कणिकाचितेनवप्रधाशीनानिल ॥
स्पर्शेनं तर्षोत्कर्षज्जवासत्विनशिशिरस्वच्छांबुपानादरः गान्धाफल्लमनिस्सहैरवयवैश्छायास
विश्रांतयकाशोरंपरितो निरादरमयेयधन्यः परिभ्रमति पालेयापरियोनहकुन्तिलुदिना ॥
शेफालिकाकणकेसदीकार्धरापिवासलभगेनिर्व्याजमालिंगिनाः वाताहेमवनारता
तविलसत्कश्मीरसीमंतिनीश्वासाभ्यासघनीकृताः शुचिमहोसेव्यास्थितिं कुर्वते उदकम्य
तहनानानदी नोग्रहृत्यस्मरणम उदकम्यतहृनानावतः पोषितयोषितम ॥॥॥॥॥॥

छित्वा हारलताः किरंति गलितव्याकीर्णमुक्ताफलाशृङ्खं मंदरयंति चंदनरजोवहः स्थलायास
कं ध्रुतिं नश्यारदर्ताथनातिशामने यघनसमाजह्रिरे हेमंतेन तदिदं तथा जेनितु हितव्याजेन दिग्यांगनाः
शोभां दितकरणीनयंति विलसन्मुक्ताकलापोज्ज्वलं तोणीमंडलमावहंति निपतन्मुग्धापकारावि
तं स्वच्छैः प्रार्शावतेनितांतधवलैर्वासोभिरद्वैभृतः किं हेमंतसहोविनहिमस्रवःज्वैति तैनेस्त्रै
मुदाः क्षिपति किमयं भस्मासारं शारद्रसितांतमतो परिपवतानीनेमैघैः प्रतानामुनतं वड्डिका व
मति सुमनसं संसभं किं निर्गीर्णसप्रोषतः किरति परितः किं हेमंतस्तुषारकणोत्करं प्रयाणका
पारंतहितपवनेनानरयति प्रपिंतापुष्पमानोविघुलयति संभोगसमयं समापूनेषशीनेगम
यति मरुह्निति विद्रुतोहितहेमंतोयं किसपितरुणानांप्रकृतेन स्पृशः किंचित्किंचित्प्रवाटय
ति रोमांचसमयं सालवसीत्कारांकेतदपि सहृश्यांकुंभति मुहुः ततः प्रघनकम्पानि विडनरमालिंग
तिनवरहोमृगारितैः शिशिरमरुदाग्नः परिचयं गाफेंजडमकमेमेन मृडनाव्यालिमयीनल
नीः प्रत्यदीभवदंतनरस्मरशिशिरविज्वालाकलापविघा सौभाग्योन्नयनी हिमाचलभुवंगौरी॥२
मिरामंजरीभेजाना शिशिरसपास्तनकणार्थन्यः समालिंगति ॥इतिभर्तृसारस्वतकृतौसहृता॥२

ॐ
स्तः च
२५
10

वलैकालवर्णानपठन्ति ४ यद्वैपवाहन्ति विरहांनरिपुसैसासंतापनपदीयसी सर्वेनसवरा
जैतेजेभनेकीर्तिकैामदी रणारंगांगनेवेररसैकभरनवर्षिभिः नन्नदैनन्नदैसकेचंडलांडवर
ङ्भरः दोर्घाक्षांनगुणाराजन्नित्यमभ्यस्तमार्गणाः नघोथानपरंपावनवहिषसापदीतितः
वानैर्गाप्चिन्यर्थिनांचैवभरणीहातिकाहिषा दवहन्नेरपीयंनेसंपन्नतत्वथर्मिणी संपिकार्ये
सनिछंतः प्रयानागणानीयतां प्ररलाङ्वराजनेनेयोधास्तवसहेनयः स्थिरांमिछंतिनेसाकि
मपदपिनरोपितां नन्नंनतिंयपाकार्षीरपदपिनरोपितां नन्नत्याउलितः कुर्वन्ननुदार
मनादरं प्राकृतीनोजन्यपिक्रीडन्ननुदारमनादरम् स्थितास्त्रनज्ञास्माखिसंयन्नलसट्
धृपः नानास्त्ररिपवस्सर्वेसंयन्नलसहधृपः उदभन्नहिंषांसंख्येयन्नपापहयोजनं नदीर्घातो
नतघायायत्रपापहयोजनं नन्नंयद्यपिसागरस्कमपिपर्वनकंदरे नथाप्यपहिषांत्रासमपिपर्व
नकंदरे यावलसनिवन्नलेसमिज्ञानालसड्विः भवन्यरिगणास्वावत्समिज्ञानलसड्विः
पुलाच्यवेननवक्षापहिपदाम्बभषितां दोभयन्याहवोहेशेहिपदानोस्वभषितं विभुनोहे
मर्तिसिंहलेकरिंनेभविदारणे नाप्यस्मास्यमपिहन्तेशार्यानरविदारणे हितिनलमनेनने

गाभुजेगोपायनविशेषरमणीयं त्वंपातालमकर्षीस्स्वर्लोकगोप्तृगृहाणेव भूरिबलमहार्णवायितं
महामहीभृच्छिरस्स्थानिहितपदं तेजस्विनोरवेरिवभवतःखेलगामिवाजिकुलं कोपस्तेजनकः
कृपाघोरणानीनरूपमितः मार्गोस्यनायशमनात्सौरणानीरूपमितः रागसङ्गवविमुक्तोपि
श्चंकमलाहवेणपाणिबन्धोविसमरसाहिलासोभूवंवत्नईवैरिसार्थश्च हिंसाहिरण्याहूतिरो
धिनात्वंयातांवशांवाहुबलेनभूमन् वराहवत्पाविनवैरिवर्गोविज्यन्त्यभूमिंबिभरांचकर्थ स
मित्समुद्रेसहसैवसेतोस्तंपाद्यमानेहरिभिस्त्वदीयैः त्वयैवविक्रान्तमनेनतथास्मारामात्वकारंतु
गताद्विषंतः जगद्धिहाराभिरतानवेयंकीर्तिविंशुद्धासहशोभदैनैः पयोपदिश्यणहृणमेगिभावं॥
कृताद्विषस्तेजिनमात्रभाजः ऊर्वेतिनिःशेषरसाश्रयत्वात्कथाशरीरत्वमुपागतानि काव्यक्रि
याभ्यामनुषांकवीनामाचार्यकान्वेतववेष्टितानि हिनेषुशासर्वत्रविजृंभनेनरामहीयमाणं
भवनस्तथायशः निरस्तनिद्रास्तग्रहेषुशेरतेयस्मान्निःशंकतयाभवद्विषः चापलांछितमाना
दरेणयोहरनःपरबलंविलोकयत् प्रापयत्नयमनीनिरूपनातेस्तत्त्वमजयोद्विषांगणं भवनि
नवनरतमस्तकमनसाक्रनदृशाणहतवारणाशाहं सहसासमरसमयमादधतानारीणांजनि

ॐ
स्व.व.
१७
17

तोनविरागाः देवत्वदीयकरवालनिपातमात्रनिःशेषवांतशांतभोगिकरत्नजालाः संग्राममूर्धनि ति
नोजगतिमनीतांडुर्भेदतामनुपह संतिवशीद्धंभाः इहानिशानन्नवराजयशालिनेत्वांपयानतोप
मपराक्रमसमापतेनम संत्येवजिताःप्रकटमलकेरणनस्तेमनस्यैवकृरिणाःपरितोद्दवति तिलोप
पन्नवरणोविशमेषमशानेस्थानंस्रपन्नगुचितातपनायभूतेः स्पर्शेतनामभवतायदिवैरिवर्गः
कर्यान्नतोगिरिशृतान्यशरणंत्वयेन सर्वाधिकातपणयोरपविशिष्ठहरीतिख्यातजगन्त्रयदशंकित
वद्धिरूपं नहतभृतमनुपपायशानरेंद्रराज्यंसमसमलमजयस्त्वमरीन्त्वयेन आसीदतीनवपुरेवस्व
धामयेनसंदर्शनेननवतेनजगात्समग्रं आसीदनीनवपुरेवसुधामयेनजातेस्मदेहसदृमयेनविपन्न
पंवं सहृदयगिरामानर्थकायसंराभयेनकिंकिमनतनतृणीहं निर्माणप्रयोजनकाम्यया बहुमत
नरेस्वंविज्ञानेविधानमणाभवनवनरपतेसर्गारंभेविधिविहितोयमः विजितसकलवक्षोर्येणेनेप्र
थंकपरंपरापिहितननवेभाजनंतोत्वयागिग्रुवाजिनःकुलिशपतनेहंरोमस्माशिरीणश्गतनी
प्रनरापिलसन्यहातोपादशामनुभाविताः रिपुकरपरिभृशानेतानिहस्मसमणाकृतीप्रकृतिसंलीनाः
ष्मलत्वमसीपमयेयषःदलयसितराहशादेवश्रितानविपद्तांतदपिनपतेख्यातःकस्मात्वमाश्रितवत्सलः १

स्फारंत्वावाभवत्या विपुलधनलाभार्थमथवा यतंते राजन्यदर्पिकवयश्चाटुविधये तथाप्युद्दामान
निस्वरगुरोस्तवहृणगुणां समग्राणामाख्याने भवति न समर्थः पद्विधिः स्तवसमस्या स्तरहीणाः
सेनागारिमुपरिमाणोत्तुणविधौ निरालंबव्योमभ्रमणपरिहीं विदायहृतये त्वदीयैरश्वीयैः
प्रबलरवनीखंडसहस्रशस्समनजाभोगो नभसिपटले विदधे धूलिपटलः सायश्चित्रायपरिवय
वभ्रायचनावकुरायः क्लेशावेशान्नदनुस्वरनर्हरतनद्योपलेवं संग्रामातो यदि न दराणो विग्रहे स
ग्रहत्वं किं चित्तेषामनुचितनतरं स्हविनंनामसघः वधायत्तमहीभृतां समितिसंवनोग्रोम
स्तहः श्रयपरंपरां नदवच्चधिणाभूपामलो विराधनरुदंमदीहीनप्रेसनासादितस्फुदंजनस्तुलोम
साविवविराजनस्तेकरौ कल्याणांतस्तुपागतैरतितरामहकृष्णमाणागुणैराक्रोतानाद्वजयीबले
नविलसन्मुदामदर्याकयोः सर्वैर्देवकरग्रहत्वनिकराद्दत्वं न मा पीडिता राजानः प्रणतिग्र
यांति भवतः कोदंडदंडाइव त्वेषां संगतिमात्रमोहजनतो श्रीखंडपांडच्छवी शान्तृणामुव
सिस्तभावकठिनौ स्तसुंदरीणां स्तनौ संख्येयेन करीद्दहंतमुसलव्याजेन संयोजितौ सत्वंदे
वपरोपकारकरणोगाढ्रेरहीनव्रतः सत्यहदितिभृत्समाश्रयमति स्वच्छेगभीराशयं रत्ना

ॐ: त्यपण्यकर्मण्यस्तमनसां स्फीतोपकारक्षमं त्वां रत्नाकरमाश्रयन्ते यमखिला विस्मन्यतुङ्गः खवासि काल
स्तु: क भन्तु लोऽङ्गवापि नरहं प्राप्यैव विश्राम्यति संश्रित्यापि समयत्नतो विदधते नित्यं विपत्ताश्रयं किं स
१८ ख्यात्व मृणागतः प्रतिदिनं संख्यैकनिष्ठाम्यपि संयज्यापि फलेन निष्फलममी कुर्वन्ति ते प्राच्ववंना
18 गाचार्यजवेऽपि देव भवतो जाना विरुद्धक्रियाः भ्रष्यन्तु जरत्तुंभमौक्तिकमहाग्रघ्राणकाराविनोग
ग्राहवैनवर्मयांनविततज्योतिष्प्रदीपोज्ज्वले श्रुतद्धारिमदाम्बुसरस्मरभौत्वांविचमस्तीस्थरंग्रन्ये॰
देनजयश्रियः प्रविततोत्कंठारणानःपुरे दोषारंवैभविधौप्रलयसमनमोमित्रेदयदोषिणाविभ्रा
णोहृमसारमेयमहिमप्रदुष्फलवैर्यबलम् सत्कारैरश्रिवैलनाखिलदिशान्वदाधिनत्वादमौ॰
यानास्साम्यमविद्विषोगिरिगुहाभाजोभवद्विद्विषः प्रत्याणामसरंतयेहृतमहोसमपादयद्भिः पर
धस्मारातिभयंवहद्भिरनिशंचेनःस्थामोदितं स्वर्वासिन्वमिहैवनाहशमहोवीरैस्त्वदीयैश्रितं प्राम
संप्रतियेनकोविरसिनात्मायामरन्तेननैः देवोदारहवोस्कुनित्वयगानेमत्कोपमेयोषितांसघका
पिन्कैवलस्मरसावोलक्ष्मीमुखेजायते यावत्तेगायथोधरंप्रणायितांतासांगुणप्लाघ्मनेत्वोनेत्तुरादि॰
वोनकेकिमपिननतुर्मिवंजंभने निर्वैपाखिलसंगरागजितमसौदेवत्वदीयंयशोभासंसंभरणायकेनकरजः
शुभ्रंपदमाहरत्न

यद्वंमृथलसत्प्रनाथदहनज्वालावलीप्रोण्णसंमन्येनेनगतःशशीनिलयतोलावन्यमाल्ययोः ॥
वृन्दंयस्यपादस्यविभिःपदैःसमस्या काव्यंकिंचनज्ञानापिनापिनमयाप्रेक्षाविद्योगान्नृतेभो १
ज्येसागरहिणीममर्थविरहान्नत्तापिनासाधयन् त्वामासाद्यमयापिवांनियमनक्लेशादिमु
क्तिःकृत्वासान्वयापितपस्विनीहितिपतेभगवेप्सितानिहृति सत्यंहास्फुनरास्रजप्रकृतयो
नित्यंगुणासंगिनःस्वामिसंप्रतिमारिणावयसिमेत्वामाश्रितापत्रिनो नस्मात्वंसफलीकृ
तोविस्तृजनोयेनभूजेनोद्भुतेउःमैशशाङ्कवतीप्रकुःखेजननीसबर्चकीर्तिनव कुर्वाणोशास्य
ष्पत्रिभुवनमखिलंछन्नतेनस्थितामप्रेत्यत्वामनवद्यंसजलजलधरश्यामलामंडलाग्रं १
भंगश्चोनेहणालोकैररमस्तवयोनैवविभ्रोखिलेभ्यःहेणीभङ्गःपलाय्यकनत्फटितिगतानेच
ष्पोराजहंसः प्रोदकंगानरंगात्वरितमुखरमखेवानवानहलीविनानप्रारब्धांभोदलीलास्यरिंगन
रविकरेयस्यापात्राप्रमेरा मायन्मानगांकुभप्रभवमध्ययःशीकरामारसराःसफीसेनायना १
तिप्रणामनविधयेसर्वतःसन्निपेतुः ॥ इतिभट्टसारस्वतकृतौसूक्तावलीचाटुपद्धतिःपंचमी प
अथान्यापदेशाः सुमंतानादापनायत्वंसृभानोमायिथाविभ्रमं यत्नाद्यावरमसंनानेनेहडुपपर्के

ॐ· स·व· १५ 19

याने वरं खलु विरुद्धाश्चाभीतो द्वारात्पलायते शीतलस्तुहृष्यत्येव स्पर्शेन निकटालइं यद्यप्यापन्नभोम्
धीनतेन प्रतिहन्यते तथाप्याहननायासकृतं प्राप्नोति समश्रमं वैरस्य परमासाधनीतोन्यानुपजीव्यतां
भुज्यते तुः प्रविश्य प्रायं वाडवेन जठराग्निः भास्यास्याश्रयसौन्दर्यादिति प्रासादमाश्रयन्तु मालिन्यंपर
भागाभिः सुकेषां त्यनिवायसः स्वरविसरयोस्तुल्यं साङ्गुण्यं रहस्यतान्वया सर्वत्राप्रमाणतापश्चाहशि
तामप्रमाणशून्यता ह्नकारोपहतैस्तुछैः श्वासैरापूरितान्तरः मंगलानिवदत्युच्चैः कंसुरोदरिकाप्रमः
सिंहिकासुतसंचलत्प्रग्रासग्रधीतांगुमाश्रितः जागृसे साम्प्रयंतत्रन मिन्दुः सिंहिकासुतः समस्तया
दयालिंगावरन्नव्यथनेपिरं यालिंमात्रावशेषायः संस्थानमपिनतमः यथोयेणप्रहृतस्यलोकाभा
सपितुरवैः ब्रह्माण्डखण्डमात्रेपिनयर्णाप्रयदीयता मन्यादिष्वपिसंभाव्यं नीरक्षीरविवेचनं प्रसिद्धं
राजहंसे पुरायशः प्रापिरवाप्यते स्तुत्यःपरार्पितप्राणोर्थीरागामपिकाहलः हरयं प्राप्तमात्रेणभण
क्तिसमरांगने शंतेहृष्टहिणायस्मिन्नन्नगालेपराजिते सयानिहरिहन्कर्षनस्वगालेपराजिते मफ
रोपिस्वरोयस्यश्रुतोनागात्र्रिवायमः वायसःकिंस्विदादद्या हयतःत्रारवायमः किंन्तु
करोतु ``` सिलिम्वकणाइहलजिमहपिण्डीरम संभलजारिहिमिभुवयाहवाकडितहि १५

ंभलज्वरिहिमिभुवंग्रहवाकाडिन्तुरिच्छणालिंइष्टै ननेननहसहितनेदुःखोविष्णोपकारायहिके
ल्पतेयं महच्छ्रेयोबधिपोमकायांसकेटकोशुष्यतिपयवाशाः सर्वप्रकाशस्सवितोथकारंस्ये
णाकेनप्रकटीकरोति उदस्यनास्यहेतिहशातायपदल्लिनहर्शीयितेनयोरयं तेगंवभुगतेवकार
टंकश्चानानपः प्रणासममयवनावनं स्वयंविशीर्णायरिभागभीमसुंगास्तुशाकिंविशेनहि
नस्यः हेयतर्गुणापरिक्लनात्मनाविग्रहेनभिन्नवेनतिष्ठता नम्रभावमुपगम्यविघ्नताददिशि
नेनिजमनार्जवंत्वया नमोविघातायसमुद्यतस्यतेपद्मनेधममयंतेमोतरम् ननत्वयाना
णपरेणाकेनचिन्त्यशमितंपावकपारयिष्यते यघदारतरात्तनिधानभृतोयघमुपेत्यविवर्धे
रभियाविनोसो त्यक्तेनकिंचननत्थापिजडाशयेनक्रूरमहीभृदुपमर्दनमेनरेण येरकासे
त्वमुपितेवहवोमिलंतित्वेनापिशून्यहृदयानतृष्णयंजंभाः पाणावाग्रटकिनविशोकटकेव
काग्रेवरस्यवासभवनेभवतःसुरूप प्राणलस्याविमुवरंजनपंडितत्वाददेयमाविदिरणा
रपकस्यतत्वं त्वदात्मकोमियतपवगुनाशकाह्यात्रिदहनतस्यमभावमपाप्यसितत्वं देवेन
नत्रिपतितेमहतेफलायभस्मावशेषमपिनासतकल्पतेकिं भूमिस्थमंडुपावैनियमसेवमो

ॐ
सू. व.
२०
20

दिवानकयान्नमिश्रैः कंदवर्णप्रकटयेत्सदयोगिनां च दिव्यां तु पानं नियमस्तव मा हयेत्वं दोषोपि सेवे॥
त्रिमतां भजने गुणा त्वं व्यक्तोस्मि तायदि न येद न लेन कश्चित्त्रोत्थो टयेत्कर भूलेय दि कश्चिदाइम स्वा
मे त्वं क्षनयन्ते यदि नाम मंच त्रिहेत्रणोडनश्चिरादणमेव देयाः रत्नाकराज्जनि भुवो प्यपचीयमानः
शुष्काश्रिशोषतनुनामपि लप्स्यमानः श्वासैः सधूम्रकृतिभिरणुपहन्यमानः शुद्धाशयः किमपि मं
गलमाहृशीवः यन्नुष्यपल्लवशवाहिमसाम्यसोहैर्नद्भायतेनतवशुकस्थितिरस्थितिर्वा नेदाडिम
त्यजस्यनैव फलाय यात्वमर्थ्यान्तरेण न गणायत्यपकर्षदोषं भूमावशेषमकोराइदकेयदाक्तिरेषो
गतेन तपेदध्वनाश्रितमेव दत्वम संग्रहयवारिभिनहघनमस्यशीतैः संस्कारमात्रमपि तिष्ठदेलरेले
विस्मायनोमितह्वे ह्यपापघैर्वेनस्मायमेव शक्लायवितीर्णकांतिः नौतुल्यतान्यतिवेडम
शीविशेषयंति विवेकमतिमन्सरमोश्चरत्वं स्वाकारहृषणामपि प्रतिपदमभ्रुतभास्वद्विरेयतिमि
रेवशिनांतमेके प्रायोजडानिविदुमत्सरमोहितत्वात्स्वार्थं हानिमपि नाम परामृशन्ति प्रशमायितु
मयोरयं वप्रिकाकाममात्रं प्रतिदिशामतिनश्च यत्फलानां प्रवाहं विकिरसि मधुपणौनुग्रहेन समग्रैः
दिग्गिदमयहतं ते संविभागप्रियत्वं न परमत्र पजीव्यो यावदत्राभिनायतनननुहृपकार्यः पर्वनः श्राम्यदेषां नदीयसनत

२०

मैनेसेव्यतेसोम्नुवाहैरपि भवति जडानां मन्त्रेण पदपातः श्रितभास्याम्यैनैरिति गुणलवायेव
भवतापरैगण्यायेरन्नपश्यिपदि तैस्त्रैहकलयायदानीभासेथाः ह्रणमनमण्यादीपविरसानवेः
न्स्वात्मनेनैलेयमपगातेर्यास्यसिदमम् यदेनसांसेयाकरमसमजाड्यकनिलयंनपशूपा
मोमित्रञ्चोहमश्यविरुद्धंगुणवतां वदन्त्रीपापानांमलिनहृदयानांतृणिकताममावसंाग्र
एपामभवतितेनध्यानिवषः यदेनामंजर्यः परिमषितगंधाः मकरन्दिनाफोंवीतास्वादंयदपि
महमाविक्कनमिदं सामानोवानीरप्रभृतिभिरुपयत्वविरहेनदप्रोवेध्यानामयमुपजवणाग्र
शमनां महांतोमेलंभायदपिसरलीभावमभगाः सहनाश्यमानेदधतिपरमोक्षः प्रकृतयः
महावंशानेषांनदपिधिरसावोरुमनसाउलीनत्वाभावेप्रभवतिनकोप्यांतरगुणः जाड्यंवद
ममः किमेतदथवास्वच्छत्वमेतादृशं किंवाप्रार्थनवास्तविस्मृतिरियंदेहांतरोपगृहात् यस्मिं
हानिरुपस्थितेपरिहितेयस्मिंकिमप्युन्नतिर्मिंचेताहृशमाश्रयेमहूरयेनापापिविज्ञास्यति म
न्त्रानाः प्रमुवेनितांतमफरंमहद्दपदीयत्तरंमाभंकामप्रसीफलजडमिदंतीतैश्छिनंकंटकैः ने
वंवेउपलप्यामेस्पविरतेनांनाहृशीतिउेनंतोपसंस्कारववाहिरायविरसंसमवेनवाभास्यति ज्योति

ॐ
स्तु॰ क॰
२१

यं न मम सन्निधौ क्वचिदपि व्योमैकदेशे शशी हंसः क्लिष्टः क्व कदाचन जनैस्तत्र यत्संसन्निभः स्वगामाव
सरोऽपि योऽपि विन्नमनो मालिन्यमत्य सौन्यरत्नस्य समर्पणं न नभुकरं तेजस्विनां तेजसः वेदत्रयीमयि र
कामिमानव विड्वर्ये हि प्रलबुजगन्न तत्यन्न मर्यं हृजे जगाम्मि मौ नैवास्यवाचं व्यथः भोक्तुर्वीनमना
गयं यदि नतो नायं जनः केवलं निर्मुच्यते न भयेन यावदसमं सर्वस्य हास्यं भवेत् क्षिद्ग्राणेपवगावषयं र
मलिनां नातिःश्रीष्ठमापादयं सेव्यं हि विभ्रजं निरूप्य विवरं वाच्यं जनस्यावहन् व्योमाक्रामसत्सुपमप
षणायतज्योतींषि विक्ष्वायतां किं नेषां कर्णषात्मनां श्रयणैतिनोश्चेमानमस्त्वन्नतिः दीपः स्वल्पगुर
णाश्रयो मलमयं मध्ये किमप्युद्गतं यत्नेन धृत्वद्गुणां विनिकृति विद्वानवांच्छ्वहणंमनाक् भास्वत्प्र
भुरिव तेन केवलमयं सर्वः प्रपंचो जसा याचां च वेदहसोऽप्यसारतरनाप्यत्किंचनाधास्यति स्वाद्दले
कहृतानिलासमभवते नाज्ञानदेकाश्रयं किंचैतां व तु पञ्चसौ निजगाडवीनो पमांश्शून्यतां न त्वामार
ध्यासनिकेतनमस्यन्तमसः प्राक्तु लत्थापीहशादेशो हाव समाश्रितानामिमे वज्ज्वलमेवाक्रमे ह ह्लोयय र
चिपर्यवस्यतिभियोयघ्यपि मंगलत्यहान्त्रं लोकाः पक्षानितन्त्यापितु हते का मध्यं कौषिकः धाईश्चेवव
लत्तां समसनतिमनीग्रीवां सरस्वाशितं द्रुष्षस्यैकपरेषदेशसवलो रिहस्य हन्तुं दमः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

२१

वीक्ष्यायां न मलत्वमंदवरणाद्देषो विज्ञलाथ मंयस्तीराद्वनीर्यं सन्वरनरंतोयांनरेतद्धितः तेभेका
भेकमात्रसंभ्रमंर्भोक्तं सममभ्युधनंरस्फुंमीन मतीवथीवरजनः प्रामाणिकोगणयते कौटिल्यंकर
वालिके वहसि वैन्नेमेलयमेतं ऊनः स्त्रीहत्यां त्वंयदि विधत्से वदकथं मा स्यणमेनाहशी संहहैव
परांप्रकं पय सिवेत्वस्मात्स्वयंकस्य सैकेनान्योन्यविहद्धथमेविधारं स्पहंतदेवंवपुः शुष्यित्वाग
श्चमेदिनानिकतिचित्राभ्रेसकालेततः प्रेम्ण स्वस्यतिजस्पार्किं वेद्मिवितपशूणस्तलोकोमरं नेः
वंवेदतिन्न स्वस्तन्सकनया सघः समस्तः फलमथोत्वेमथपर्णा सद्दिद यिनां स्थाणरय मस्थास्यति
यत्नेनोनरभ्रूरिवारिविरसं सर्वस्ववद्दतः कं देदमनिधाय शून्यं यदितः ऊपाद्धृतः प्रा`` सि तन्ना
पापहमस्तनाहृदथस्वच्छनतोवा न्यथानेनर्कस्तवधान्करिष्यतिजनः ऊ वैजपमं सहः स्वर्हः स
छफलश्रियाविरहितावर्थं त्वयावेनसां शश्छं त्वत्र यधर्वंशोषमथनानेनेनते सांमने किंव
पत्तनिष्ठुयोजननतया यत्नेनएदृतांजनेरत्रास्त्रविधेयरोहयमिताति तयेषकस्तग्रहः नेलेपूण
मलनामपेषिमलिनेदेदीप्यशोनिमेले किंवास्मिंजडमेरामेनसहसेप्राश्रेः स्तरामरछटन उर्थः
स्तत्मविशेषविचिन्त्वदपरस्तेहस्यकोहश्यने किंत्वषधियते नयत्त्वयि विरंनदीप विधास है ॥

ॐ. गाढग्रंथिमयानितांतनकठिदत्यंतमूर्धस्थितेयोनदोभवनेरसप्रतिसविलौल्याकुलेनात्यते १
बृ. क. जिह्वाभंगमनीडस्महतरंग्रामस्यसंफल्गमनतलस्याला मनवगाम्निरामिरुपियासमुथनयालजते
२२ वेफत्यक्तपरांडयोषणविपिभेदयपलब्धो मकुःस्वनामाकरणापिप्रवसतोभाव्यर्णसेहवने किंकं
४२ वस्तुनवक्तिनेसुजननतांकिंत्वीहृशंकोशासिकूरंकाकाणनकोपियेनभवनासंस्पृशनेइभंगः १
यित्वागाव्यसनंसमग्रसरितांसर्वस्वथानोघमेनेकेपरायितेपयोनिधिमिसेयासौगतिविय
ते तस्याप्युस्तुनिधेःप्रतिग्रहमहाहेवाकितांयिकरांनन्यानमितन्न्यानलविभवोरहस्याब्धेनि
ह्रेतियः सालक्ष्मीसच्चकोलभत्तदमनंसेदेः कलेत्यादिकंसारंसारमृतेभुपर्विषहतेकंतेनको
पर्णेमातन भत्तैकिंतसपवसान्विकर्थरांयोरणोभविष्यन्नरांनायेतक्ष्यानमंपकमेनविशीर्णाज्ञारानेमा
त्वयदि हेहोवंडसहत्नतामृतेनतरांपापीयसीसाग्रहीभूत्वायचकलंकूहषननवः दिमादपदीय
मे कोटिल्यकलयन्ननेनननयरंदोषेणासंसपप्पसंख्यावबन्धनवधतावलभसेसणाञ्जसंजा १
यमे तिक्षुहरनतेरणवाव्यवहितसंसरतनादात्मनसमाविशपानकैरयंग्रामयतिप्रत्यर्थिरूपंपयः
वह्निस्वात्मवधायसन्निपतनातोयोननिर्वाप्यते विवंहरकमंतरंकियदहोनेतप्यजाड्यस्पव १ ११

निष्क्रम्य गुप्तिमत्त्वस्तमस्त सहसा मास्यान्त्र खंडाविंषस्ताराणां सयमाधिपत्यमिह यः शृणीतघ्नति संश्रित
स्तेनाप्यत्र नबाधिता नकतिविन्ध्योश्रित्यताउर्वेलाः प्रायश्चानि मपदतेनेनकहणां साम्यं स्वसमस्तदने
हष्टा स्त्रीस्तनयोर्निरंतरं नयायावत्सहावस्थिति ष्टाभानावदशो गाचजयेनीनावन्महान्तुन्नतिः र
विपुलेषेण नकेवलं नदपदेहरे भवत्येनयोर्यावन्यन्तुन मंडलादपि निजान्नीवैपरिभुश्यतः मनः
ज्ञातिरवेः प्रयाणाउत्सवं दंनहेषिपुलं श्राणीयन्नास्मिन्ननवस्थिते परमहः कृतैनवमंस्पर्वते स्वातंत्र्येण
विरोधिनाव्यवहूरत्निर्थं वपुर्मोपिनस्तेमन्येपवयंदिनैः कतिपयैर्नाशावधिंस्यति रत्नानांनिधि
रेषरत्नानितनरां संदर्शने सन्त्यने हेन्ना स्त्राभिरितेफनाभिलषितं किंकिं न संप्राप्यते ध्यायंध्यायमिः
नीवनारकगणानासेव्यते वेङ्गमास्तत्वेनस्य जनेपजीव्यमहिमानार्णो विधेयः कवित् प्रोष्याः पीण
यिवंजगाजलमुवस्रस्वनहीनवताउरोदरता महिमानिद्यातिनिषिवाडवः देयाशुश्नीलकलास्र
नप्रभनयाः मूर्वासिनोप्यथिनोति .... रहमेथिनात्रनमहोनिर्व्याजसंभोनिधिः मैनाकादिभि
रद्रिभिमंत्रवनेसंत्रस्यपत्राम्पतेवंडाविंभगवानदेतिपयतो यत्रास्तसमभ्येति चशृनेकापिनिलीय
यस्यजगतां कल्पकदेश्रादिपतिर्गाम्भीर्यश्रियमस्यकस्तुलयितुंवाहोरांनिधेरर्हति यस्यानहिंहिहते

ॐ. स्तु. व. २३

23

गतेनिलयतां सार्केन्दुतारा वियत्पयोभोधिकुलाचलस्वजगतोद्यावापृथिव्याविमे क्रीडार्थे स्थितमेन
मेभङ्गायनेसंस्थितत्वमरथं वपुस्तावदेन परिच्छिन्नं निजलाधिनोद्यस्य किं दुष्करं शैलेन्द्रो हि सबाहुयो
रपिपिनाकृपंद्यो गावनेदुले — नतपाण्याह्वो भगवतो लीलायितं वेधसः पङ्कनेरसभोध्यमाण्यम
हतोगंगागतालारतंयङ्क्तीर्योहृतवल्लभार्थं वपुषसौभाग्यमङ्गीयते कल्हारारकरमागरप्रभ्रमनयोये
त्वामिमेनवनाभास्वास्त्वण्णनवस्थितेदयतितानित्यलिप्यकातेदतिः उात्ते किं तदिवापिपुणीनक
रतात्यन्तंनिधन्त्मे स्तुयंतेनासहत्वनेकमण्णभिभवं तन्मे हितः प्राप्स्यसि सालाघः स्फुतिभिस्स॰
मस्त्रजगतामात्मेनि संगीयसे सोयं राघवपुभोगलम्पटतयामघेरसहार्णविघ्नन् वेङ्गाघेस्सगा
णात्वसंविगणवैपापाग्रणीर्गणपतेस्वभीनोरभिभाव्यतोचलभतेत्रैलोक्यदीपोरविः यत्वप्रत्य
हस्तुडमवनमसंदोङ्कंजस्मते नानाशागानर्यितन्हिजगणालायंतिपद्माकराः किं वेत्यंतस
भूनयेस्तमनसांयस्योदयः कल्पनेतेहेसंनमवाप्यगांतमुविनं हृगांदिशां भास्वतः पद्मायेमरस्त्व
तादधनिनेशांतिंत्वधाराहतायेण्णनेदिवसामदेकप्रारणाकार्व्यपरेयांतिते गच्छन्तिरुमसौसमा
श्रितजन प्रीत्येवहर्गादिशां हेमंतेभगवानहर्पतिरहोलोकेगतस्सेव्यताम् १११

दोणीश्रीणायिन्ने समुद्रसहिता मेघा पयोरुहाणां तामस एव ध्यान्मनिशिष्यते ननु परं यावत्तिः भूय
सौ पर्जन्योपहितस्तथा पिगिरिभिर्वारां भरस्सत्येन नस्तु श्रुस्य परोपकारं निरतः स्वार्थैर्भवत्या
दरः गंधाद्यैरपि केन स्पज्ञस्तमैः किं कंटकाक्षे दिनः स्वजन्तुरस्य किं मन्त्रमेर छिफलैस्त्वायानिसस्थि
दूनः प्राणवामाचपरिग्रहे हपि शिशिरस्त्वरयाख्याख्या यथावानीरीं निकसागतस्य कमपि ह्लादोद
यं प्रपश्यति जन्मश्रीः पितरं बुधैर्मणिगणैरात्मनिकोसं स्थितिर्निर्जीवं वपुरस्थि शोषमपि संमंग
ल्यनादास्पदं प्राप्तां गौभुजसंङ्गनायपाकलीभावायि श्रुङ्गान्मः कम्बोः किं किमवाप्यवस्तनमनो
वेनञ्चमत्कारकृत हंहो हे मन मेघनिस्तनत नरो हरेस्वकं टोचित प्रभृहेव घंभरो ऽङ्गवेपि भवतो भ्रान्तने
संभाव्यते प्रलाद्यं श्रीणानविश्वमयचमहत्वनक मे निर्वत्यते येन प्रार्थ्यते नकश्चनजनो भूयोपि
मोचांतरं कस्तीरे मरितां नरोहतिनतु निंत्योपसिक्तो नरेशीनां भुक्कणवं मरुत्परिवितेयदाचविकं
स्थायया हवं सहमानया स्थिति मनिल्लिङ्गोक सोलीहयारोहत्वाशिलरोषैरषगामिः प्रलायापर
रार्थो यमः स्वधायास्वाउत्वं सयदिगदितप्रायमसार्थैरे भिरंपीत्वाप्यनो वहुमन परोऽन्यशाय
गलैः रसानां सर्वेषां नदयिगणाने यं फरिजनैः प्रसिद्धिको`` देवियदर्पेन मर्थप्रभवति प्रसिद्धो

उ॰
स॰ व॰
२४

द्वावर्थौ जगति विषयेषु षपदयो षड्भता लोकातीतानन्दन महती शक्तिर्हि भयोः यथार्थं तत्रैकं पदम
न्यैरिति रिक्तार्थमितर समीप्याव यत्वैव हि भवति भङ्गं न भ्रमयं विनदित्यं लोकात्समभिवितिं जं
निगाहनेन हीयते प्राणि`` गिरिनिपवनस्यैव विरहे जगत स्थित्यैहेतुं नदपि विज्ञरात्वेन महतेनक
स्यानहत्यै भवति सततस्मन्निपि विधिः ॥ इति भर्तृमारमनहतौ समकावलावन्यापदेशापद्धतिश्च
छौ ॥ ६ ॥ अथ लोकव्यवहारम् नष्टकंपकस्पायते फलायन यवेदिनः यद्विप्राकर्षयते देवेन नवली १
क्रियते जनैः नावमानमनामापयभुज्यते परसंपदः देवे वली हते सेवप्रविशन्ति फलस्त्रियः
कोपावेगं नसेव्यानां गणयंति धनार्थिनः विषह`` षष्ठ्या रोकिलत्वं नोद्वर्धवैयैः नक्केनवा १
यते जनं तराद्रे फोविषमोदशाम क्रूरपारास्त्रिनारजः कापायानेन कृत्याते भवत्यत्यैवनिर्वस्य १
महलेणपरिमार्जितः कृतनेसमनीकारंवाथिन्वायानवर्ज्यते नोन्यमधेसितोमिच्छामपार्येण प्र
वर्तयेत ज्ञातनयांकुरं बीजेन हि भयः प्ररोहति उपयत्ना क्रियारंभे सत्यापि परवोदना क
रमाज्ञार्षणाप्रहेलेपौलमाहहतोत्वति नस्यमालिन्यमायाते नदोषायानकल्पते नीलस्यग
वलस्यैवनिकषेपसमुद्रता सर्पास्यस्थितोदोवात्कामस्यनमनोखिला दृष्ट्वापीदार्थ्यनात्प

२४

तेनापि किं वने मतिनिर्वृणानोपभोगान्तिरिक्तेन विना वित्तेन निर्वृतिः ॥ पादसम्मितमादारनसात्रूदेन
कल्पते शीर्णस्य श्रवणसंवत्साः शाक्या हृन्तमरातयः ॥ सावमेधोदहत्यग्निर्दुष्पाणा सर्वशोषितम् ॥ स
हन्त महतां शान्तिर्नेष्कशोष्ठप्रकाशते वनस्पतीनामइन्नानलत्रणानां प्रभंजनः ॥ प्रायः प्रकृतिनी
तानां संस्कारोनोपकृज्यते तापितेमणिनिघ्नातेनकृवः शम्बुतन्मकंटकः ॥ सिद्धज्ञानात्मनस्यसंदिह
दोषेन्वं निंदतः परा ततो दोषवत्तुर्किलवानप्रमाणंतद्गुमयः ॥ उरीकृत्यामनोगमहीयेपरदैहेशुसंभ
वो नसहंतेसमंतोदोषांस्तेखलाःभिन्नसज्जनाः ॥ स्वधर्मात्माविकोमन्येपदत्यानःखलात्मनो दोष ॥
लेशं सहन्ते यत्नेपि दोषमयास्त्वयं महानिकोऽथ हीनानां मेको बधः खलसतां कोऽत्रासंभेत मनः षु
ष्टिं नोद्वेल्य घटितोपरः ॥ संगं नेच्छन्ति संतोज्ञानेनारागानसंदरैः ॥ यद्गुपर्कं परिशान्तिलब्धता मत्निवे
त्यवत् ॥ सुपीडितमहिं संतमपश्यंतः खलजंतु ॥ सुपीडितमहिंनमदशं तंनकेत्तयः ॥ ततोगु
णानां सर्वेषां हानय स्त्रीवदासतां ॥ यावदोदासदौरवैतादन्नेसंगयानि प्रादासतां ॥ सुखाभाद्गु ॥
विंदयथानामिद्धाहंकारदारुणा ॥ दारुणादल्यतेयत्नेद्रुराग्नि ॥ मदारुणा ॥ सत्तामसुरुहषांवादः ॥
श्रितापिपडषांदशोप्तुरुषांसपर्शनेयोगणऊर्वेतिनचकिंचन ॥ ननामजगादेकसेनसमशावी ॥

ॐ

मू॰ व॰

२५

यच्चान्ये नानाभजनगरेकस्मिंयेन प्रयहितं ब्रवुः सशिरश्चक्रमयं ताध्रुमाधिष्ठाननेनमानसः पि
तेषाह्याभ्यांहृत्वक्रान्याभाधिष्ठाननेनमानसः नित्ययसमातिर्माणाममसर्पमस्नाहरने नयातिविह्न
नेमसैवेमसवेमस्नाहरने सेयमाप्रनितादेवान्काममासाप्रनेयतः मनस्मात्प्रवृद्दस्येकाममा
पनेयतः देवाशमः कथंसद्धिरपराणेपनीयतां वानिसनिमप्याख्यानपरमपरागोपनीय
तो नयालोभाः दयासैवेकामहरनरंजितः यतोर्थं प्रानेक्षाप्याकामहरनरंजितः विनियो
क्ष्यमस्यानेनभोगमनसारनं पदस्फेदात्वगानोकिंनभोगमनसायतं ननेनसंहमाह
रंएसाहिसेशयेस्यशागत्ननानतेनमहृमाहरशाशावोभगजवेशामे प्राम्रेणरमप्रक्रकषेतवह
शणयोमध्यवांद्भुनि नहेशामकलम्मृत्तशामासादयसेपदा ममवैमेपराणांयपकलत्वा
ग्रमेविनः देयानरपलप्राप्तिः प्रादनेतत्प्रमहरणते मनसत्वंकिमीहत्याहित्यवान्मन्य
वतया वर्तमानजवोन्कर्षे प्रमाहहेपिनिश्चयः ममनाशोपितासेषामनिशोद्धिजनमहा
सामान्यहारसक्तानानन्मासरायुष्याव्मनि सोपकार्यात्मनमान्मानसंतन्मणविक्रीडंमि:
तस्माहनपप्रकापिपूर्वोपद्रन्यारिष्याति चक्षानिममेष्याह्रः पूर्वपद्भसम्युक्तना ॥

२५

तत्ररेमेभवेष्वप्रायोरज्यंतिजंतवः चंद्रोद्योतेसमेप्रावृट्सर्वंप्रहृतिशास्तिनः आपानसंदरवेत
प्रायेनावृज्यंतेजनः स्वयंविक्रियमानस्यसंयोगोदोषायकल्पते प्रहृतिस्यहिनदीरंतामुपाच्छ
ज्ञप्यति हिशिशिकास्वभगाभावाद्दुर्भगाचिरवर्तिनः तदिदंहैमनग्रैष्मेरहोरात्रैर्निदर्शितं शिशि
तेमरयुतांवेषणाकलवधःप्रगल्भतां यद्यस्यसहजंरूपंसततमेवतुमन्यते हमैकरूपंस्तांहएयर
सभावोनप्रपद्यते वर्णाःशुण्णामलिकाणांयतानांतुपुरुषानिव विचित्रमपिविज्ञानस्यानुदोष
नणस्पृशति चलनोराजहंसस्यगतिर्जनेर्णोवसेकेन सन्तृप्यमानोमधुरंनकश्चिद्दुःखमर्हति २
जायतेपरपुष्टाविप्रयमोत्सुकपमभाषिणी हृदःशीर्णःसत्रुपेणव्योमेन्दुरिवनशुष्यति सायंकुशु
यथावस्यहृदन्दुरिवसंभवः विक्रियोहिगृहेतस्यानन्तरूपंआक्रान्तेकाचित् गार्हिन्यवरलयोगे
शुमयेनाथवर्भूषणं प्रामद्राणिकभोगानांतस्यावस्थापिहीयते सर्वस्थितेवहि ··· विघ
द्योहिनिवत्सराना स्वावसाधनताकेयंभावानांसर्वतोमुखी त्यागोपायदोदयहृणादोद्दकाय
कल्पते प्राकृत्यासहद्वंसंवेदनेकस्यनस्वभावेपि परिमलनेनोत्पलवत्सवसंकरायवनिहृशः
बालमञ्जुवेल्लानावबोद्धरत्नस्यनीलरूपाणिविद्रुमशकलमपिदविनैववटनामानोहरतिर

ॐ
सू. व.
२९
26

स्वमानभोनमनैंश्राकविवहांरस्मभाललैनानिवर्णायनंभवन्यरस्मः ष्मोनाहात्स्यमाग्रसुयन
नेवषंधनेयोक्षवनेसल्लवनेमानतिड्सेन्हतयः ननेवैस्रुपचेयंतेस्तजनसंपयपशाष्वे
णा पायेनहामनेनिस्मेस्यानाउडोवनम्हस्य प्रष्टुनेस्मनेलवेपुरुषपिस्मकोचंस्पवा
ध्रकन्यस्यानाकोरेस्वेहनविपुज्यनेजगहात्माषि देवंविक्रतिमनीतेकथमपिनज
ह्नातिनवनीतं प्रायानीणोग्रहतेगुणापिविषयलातिपविपेष नमेल्लमहनताव्यक्षेव
नेमेसेहृपक्षयले स्नणतमनिकटेनविशेषोभान्यमथमया शविस्मनियोयुनल्पः
वह्वाउयवेडयोः कांतिः येनस्मध्रुभयोयस्मभाटितेनेस्मभाय्यमेवेयः वालेयनेमापिशा
ग्रनिलः जहृजहृगुणांसमगेहेरजाडन्दस्मोस्तनाकापिनेहृतमेहृाजाहाजांश्चयाश्चजाएड
डमम ध्रुवावाणाभणतिमध्येदसहमच्यानगुश्वाड स्थानेसश्चयीसाहषणाजणतिमलग्नाशे
हृपदकेभावेडवसममासोववेमनुमणवप तिलयनएनेडविषात्वहन्नेश्चजनविसूलंश्याम
नातिनहहपिनेहृपतःयकेजेकवनितिनेहानलतिलाल्पनिलाभश्चजविहिंग्रनश्चानंति
नायणं विरूपतेसातिमहामनेर नरन्नयपनंहातिवितेकिमपिविहल्पयणनदायदाम् ॥

सहन्तस्यन्दोर्धदेहिकं यदसृङ्गिः तणिकोपि संस्तवः भुजंगमस्यवमणिस्सदंभाग्राहावकीर्णो र
वमृरित्सदंभाः दुरन्तनानिर्णयतोपिजैनोः कर्षतिचेतः प्रमत्तेसदंभाः भूविभूनिरर्थत्यपियाव
कानानदुर्गानेकेचिदिहादियन्ते पीनांवरोद्धे स्तुवापलक्ष्मीदिगंभरस्योवनोर्थवंदः ग्रोयोनसंक्रा
नविहृदशक्तिर्भेत्तुसनाभिः प्रभूवत्यभेद्यस्यानजलेऽरितत्र्क्षान्तेहोनमास्याराप्रसभेभनक्ति
सदयप्रधाननमनीत्यकल्पनेमहान्तरे ```` `विभूनये नविदुमोराजतिकेवलस्थयथाहिरण्यभ
रणोपसर्जनः नणोमरः सर्वेदशानवैभवीहमोनुसन्नेनवसंपदाकुलः नयदजन्मव्यापिनः पिपीलके
महेतलेभंतुमवैभवेहमोनसंत्वनवनितिनोबरे महाजन्मादुजननंतत्रवणसमथ्यतेयत्रदयत्रयावहं विह
द्धनिंदानवतोनिलायवंनथाययानगृहवोदितास्तनिः विभुद्रुद्रुमविधदानिकसयत्रनत्रनवत्रस्यकतो
निहूषणांसुखायनेयत्यत्रिपुडिनोथरावमिभत्रिशोभामयावेदुनोहिजे शंके ननानामातिमानमंहिने
दोषपरैर्योनसमाव्यभाजनं वांछेतिकनेगुणरपोनुप्रभवशवेतनालामतिमानसंहिते कोपप्रसादसम
यसहतोजननानांमयेनकश्चिदुपलहृपितेसमर्थः मयपमृथविरामेबुरा भिन्नरूपः हेडाहणोनुविसर्जे
सर्वात्मणेन पेववनेजलखैः सयमहमंथसैलेशुष्यतिदुमलनानरितप्रपानैः मूर्ध्वाहयोसपिविलोकनत्यण
स्पृहानिकादुडिमावपक्वतिसजनामहन्त प्रणयिषणापिमनस्तविपुलेपिकार्यनवप्रहतिमपलदयनः
समप्णः सर्वोपरावलाविलेगलोस्यवगः प्रागश्चलन्नपिमनानहिदप्पणेकः सर्गाससेसन्नतिमवाप्यवि

ॐ. श्री. ब. १२ ४७

रिविमानेरितैरध्यरोगाति मितःपरिपर्यमानः उत्पावलंमकुरहंपततनात्तनानां निचक्तिरत्नमरयद्वरि
मवाहः मच्छानमनस्तरलघ्नकानेस्तनेति क्रियमानमिपि विच्छिपनेतनरसे खच्छानमनस्तरलतम
पिएपयेत्रलतयाल्लिवल्लरयनपङ्क्तिरिंति मवाश्यपयमविच्छिषतयाप्रयातः खल्पात्मकसाहिसापिम
वत्सभवः वहननेयमकोगतिमल्पयायालङ्गपिहायमिमसंविहगावमामानियतमन्युपजीभ्यासेवका
मा विपनेपरिवयमपजीव्यतेतनेवपकलमे विरमतिनपिपासामिङमध्यास्थितानाजगादविलम
पत्यपिणाय मेवुवाहः विनिमयादियाग्रायमसेवभजेनिपरमपरक्ते चिदयपकातिनवद्धातेकयकल
वनो इहहि विधारनेपानेप्रयत्नसमाप्तते परिवर्तितामामलिहोरजनननजरस्रवी पताहेन्याविमाय
रपिरदनासेतिविपदस्तथाप्यभावनेवमापिमहिमानेपणयति समस्ताभरल्यागादपिहि विधिरात्रोसो
लयोश्वरंमेवसच्छीःकलयितिमाकाप्युदयते विजृम्भते श्रियश्रीयुनामेसविरमनवलाहिमितरस्य
पाभावायप्रकृतिमलिनस्तमभ्युदयते विजृम्भते ताराः पततित्तणपर्णपुनरथः समाक्रम्यव्यासवजति
नलयेप्रमपटलः करिणः स्फीतः मपकृतिमदारप्रहतयः समावारंतखेप्रतिनविदपत्याधरभर
दर्यानेघांममुक्ताभिरदरिङ्गजगादिदं पयोपिपानीयरपिहितपिपासांशमयति पराणाः सर्वार्थैः
भविनमपदेयांनिप्रणतामणहीसेगाखेतिसमसपयोगेप्रसरति ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

प्रेतेष्वा स्कन्दा याकि मपि विपुलत्वं विटपितां गमात्वमं हन्त्यैव प्रभवति न मत्वा हृष्णसमये मतो
वाललभ्यां वैत्वजनितत्वजनः श्रुणुयविरहाद् हृदं हृद्यलेखां तत्वगुतनहपेर्दकम्पमयिविमस्तवचन
यपतिक्षिपां हे मूपदवीन मात्मर्यं तहं तउगुनहपेत्वकम्पमयिवक्रवनत्याणां दिगुत्वणाम् स
स्तनलैपादविपिमतनामां श्रुतामश्रुमकेनेरत्वयं तटपिहदपाहयं तैषुादिपत्वमस्यनाला।
क्षिमिशायशुस्थुम्यतां किं पुत्रलेमाफकं एटगुहणविपैकालत्रैप्रगुरुकाः हैवयः किम
विटविकडवियपैवत्वाघटेणत्वपाटेवलु मविलामवेश्वापटमीतमाद्विकाः सायवः ॥
नवलनणाणहमपिटकदेपसंकिनरापनेधाविगुलस्कनेविदधनाणाठीक्षद्रः
क्षिडः पिदन्तिविरविन्ते राणमवेदहः पारितम्यनेहीमवेवमपदनतहितानतेपलेकश
क्ष्याश्रुतम प्रेसंप्रत्यपकनमस्यनमंनह मित हैवनेयाश्रुहात्नमदडनेनभवतामेहीत्या।
वजणपने यःक्रेणकलक्षलांक्षितवतिनततिसीमन्यराश्रपाश्वणरंनविघातवघति
हितोदाघ्ककेनमपेति नृपभिंवनकार्यनाजलरहेहमवंनलीलामदंडुमाषिहतनादै
कवमानिर्मनेपयमृणामतिः श्रुकायपदिनेमहात्यांवविवाहां श्रिंहदनमंलदनेनहषाश्रपि

ॐ
स्तः व
२७

२९

योजङ्गं प्रतिमासे भावं गुणैरेवतैः पद्मपालाबफलं नितांतं लघुकं भूनां तरं नीरसं स्पृशे भोभिरिह
हतं यद्व परि प्रश्नैर्विलालस्यते वेतो निहन्नि मितियत्र महतो हस्तैव नंदं ति तेनां सरयितं प्रयान
विधिना शक्नोति कश्चिज्जनः सिंचंत्य सन्ततं मनागायितयत्नघः प्राणां त्वं बुधि सूरैः स्वात्मा निमा
न्यसीनयपयसाशीनयतो योघति यं कं विज्ञं नयंति रूपाणि यथाभिलाषपवादस्वलाः साधूनो
मयदेशातान्सुपरातः सत्रैयसीकल्यते वीतपपुपजडाशायेनजगतां संहारवज्ञा विषं श्रीकं
लोभगवाननलंकरणतो निर्व्याविरागात्मनः सर्वं स्नेहमिव प्रदर्शनपरं यांति स्वयं त्रूपतो याव
त्सर्वं तेन मध्यमोक्षसहत्नगस्तेहं खलाः ज्ञवेते ये वांमिन्नमशोभमहंशोमलद्रूपते वीक्षितेनेवां
निबद्ध लक्ष्मीपतेः प्रतिजनतां केम संधीरते कस्याश्चित्रतनोः पयानानां ब्धपादे पतनानि के।
नाकिपते किलाश्रयपृष्ठबाहिं ज्ञाविवस्पानयोः भेजाताः परमात्मदेमोदत्वकणोश्।
स्वैवतेमध्यतामापार्थे वपतामसमाधपततः पसदमारयते पलेनाक्षमिभाक्षतानभ
जनेपतामुपस्यमनः शक्रेस्वैवउवासमश्रपवशन्नस्पमतनावापित्तम लेसञ्चालपि
तमस्यागापितयमस्माक्षाने केवलः पत्रस्पदिमासितमक्षमहताद रमस्यादने।

शान्तीयेन च वाललेवे न वल्लणे हते न कह्याक्ष्यितिलिदन्यपिपथैस्ववाम विरह्नाहृते स्वदाणे
भवतः सर्वप्राणिभ्यानोन वाणिभ्रितेति हृतिधी मोहृवाड्डीन ललतमान्वघनवपस्त्रः कस्के
कथं प्राणिति पानिन्यप्रह्लनाविक्कहजनता प्पाण्यान्यनादेपनों लभ्रापाविरह्नाप्पीजनपति
श्रोनारमप्यन्नकम् शुष्कलामवलाम्य येनिपतिनान्यहतमोलम्भ्रनलालीयेङ्फलेविग्
न्यरिणामन्वेकनामनोदिहवे इतिभन्यनाऽसन्तह्नोन्वज्जावणोलोकाहृङपवातिसन्तुमो
ग्रथप्रकीर्णांश कोन्वेवस्याजनान्तसान्तश्लेतापयामाति मन्महिर्गुहृकेमानानामपिपत्र
विहृन्यते रसपान्यघनरमत्रे पालेनापपामन्त्वेस्यानस्यनन्तिमरमन्ते तासोस्मारमणी
येविस्मश्नोनामूरमणीयः गन्येनमन्येस्मननः परागतः प्रत्यातजेमहृत्यपदेपरागतः स्मा
स्यगोऽरयमेदद्येपापमानेराज्यतस्मज्जनतापगतः नर्मक्रिरीस्वरमहज्जनकामितितो
वनोमिहमजननताविनोदयश्री हपाण्यहृोवहृविघातिकोणतिवक्र भाण्यवटक्रिपदुः
नाम्हृणोपतोवङ्गः खोविलस्मवदवेहवदनीपतोश्रीमन्मकाविलटभाप्रनाम वावेनाभी
रमतसोमहनमगाभास्मा श्रोदिदंपदनीवमतोहंस्मात मोहमक्तिनादिनाइपदेशवा

29

[illegible]

ॐ
स्तु॰ व
३॰
30

त्वारपोकारः कृतिः किंचित्केस्यचिदेवबलमबलमवति तामाविकं नाहमेकाश्चि
देनकदाचिदेवरमेतेन क्षितित्वा दामहे येत्वाहार्योदगुणप्रकाशनवशहाङ्गत्रित
वेसदामृतावंजे पिन्नेवतानृकहितप्रायलटीयश्रमः त्वक्रत्राक्रिरवाघ्यतेपदिम
नम्प्रबद्धवारीजतेमधेश्यामस्तिवेत्रकस्थनशारः प्रबलाघातेवेकं बाध्यादेपमटि
मेहविघातिमतलहः रविमारिणीमन्यकापिमवेतमांरममयीविभ्रान्तिहन्यते
कश्चिल्लमेगाकस्थनव्यवहनाकश्चित्प्यामीमिकाश्चिस्थालकबाविधोवितिभवे।
लातावियसंलवः नक्रममध्यंदममलविवयामेकान्ततोमागतेयत्रहिप्रक्रान्तित्वा।
ग्रंथेश्रुयेशमताहेशाश्रितेनिवासोपममवगावाग्रयमहन्यतेम्येकृतामीपिशिदितनदर्शात
श्रोविलजितम येतेग्रेतरत्नमहातेविहनिग्रंथेकदेशायत्तानामनात्रनिहन्नापियाहृष
तिनभ्यानमः स्वागत्कं भरनानवपिभिम्राविन प्रहतनेप्रयमेमितंत्वव्यवहारपानलयरोडः
विजनाशागानिति रपेद्रुपहुतोनवेदलमयेनारीभ्रमाराधनेजिताभाडरिनाभियोगद

^कादपेदानयापितानियसितक्रोयःकरोन्मादरंसहेहन्यपितारुयत्नाभिमतेमागैर्नियोक्तुमर्न ॥
२

ताचारवतिमा हवेद्धनमदोदात्तर्यदिस्यावतो मावश्पः कमिलानशातमगामंमाकीडएवा
यितः मूर्धन्याभारणंपरानवनवत्सिस्राख्याक्रतंग्रावयोदीनांतोपचिकीर्षितानिहृदयेपाएवा
वनुज्ञानता सन्यामूलनिकाप्रननमपदुषाएीसवेमंडतं नवेन्नालिविडमनाएमहृतेमांवू
लवत्नादयः पन्याभोपितरंगभंगासभगाकेकोपगीताटवी रंगपांगमचंडताउवकलाये
सूघलीलाजुषः पांत्येते वमदेवताकरमलावानापविद्दाख्वननकीडकंडकसंदरफतिकनो
ज्ञगुन्यतंतोमस्रगाः मंत्रामंदरपर्वतोमडुदिनःँ निष्पमामान्यरसाम्प्रयः परिणतद्दात्पफलकं
मता यस्मापापिविभांतिकंदरदरीलनासवपाविंदवः स्वतामामपतासवृसरजनसंगीतवनतो
नघानूपंसंसहसोपनीयस्थपयाज्ञाद्दागलज्ञान्मता मत्येतप्रतिजेनमत्रचिह्मवल्कदांतरेपावते
यहीप्रांतविलम्ब्यमानवपुषामीगृतपःतप्यते शतिपाठंतरं भ्रानःसिंधविनलपोहपगतोप
प्यःप्रवाहाविमो मध्यस्यानविभाव्यमानस्वचिरायतोभितामख्रिपो चक्रोपाहृवणप्रतिग्रहविपे
स्त्रीकुंठवेकुंठयोः संपक्षोमहमासितासितत्वचीवाहुप्रकांडाविव सचेपायोतडुमूलपांडुवकेवा
स्वपैंदनीलकाति: ‸ दूरायत्रवणमुपगतेगोचरंलोचनानां काममभ्यंतवेद्दजितविषदांतिहृति
वित्रर्पतिः नोज्ञानीमःकिमिवसफलारंभमंभःप्रवाहः पुंसामभ्येभगवतिचिरं सेवितस्त्व
विनते तिहृज्ञानंसर्वांपरिधिमिवनोहृत्रहतकेनिहत्ये डगोनामपदिरविनास्मावयमिति

‸ पौणालिकेलनस्या
हीणाधिसहिनाव
सेनमपिनोमत्स्यसरे:
सासुरे: ‸

‸ वैनस्तिकनिरंभसांमिलनिपन्निंपोरिपंसोनसि मन्मप्पेप्रतिपदम्भूनमखिलंद्दालायलंपापमंनांपर्मद्दापन्निनक्षपाएलनिका
कोशेमनावेशपते ‸

स्त·व·
३१
31

भषंतः कल्लोलैरनवरतकाकारमत्वैर्यपाः साक्षात्कृत्य सर्वमभिग्रएणं स्वत्रसरितः शि
शिपरसरे पावं त्वेनाम्नमहन्तमापगाः सम्प्रगामिनादेशेनयाम्प्रयंत्वलसंगत्तिं । नदिदं
उचितं कस्याद्दृप्रोनगहृदवरंसस्त्वेहृतपरिचयः काचार्याणांभजेननमार्दवं प्रपया त्वर।
यतिपतिप्रेप्सानारी स्थितादिपितृहे स्वजनविरहो निःक्रांतास्तास्मनो ध्वनिषकति
पूर्वापरयोस्तत्राभ्यां समस्याहृयं । किमेनस्माद्दृशात्वाषमपि विमुच्य प्रमदितात्ननपा
नस्तानेनान्तकामिमम्युपस्यात्तुमपाकिं स्फारक्षाफोत्कंठा किमुत परिवृत्तपनिमर्पात्तविमः
कतेनाः त्वरितमभिवार्यतिमुनयः । कांतिं कामपि उच्यतनस्तवकरोनेकतकेडुर्व्याहतिव्या
हत्येलिखितेनामषीपरिमलव्यालिप्यमानाङ्गुली हस्तार्पणेन विराधितस्फूर्तिवस्त्रवाष्पप्रवा
हे कलत्रैनाम्नमनल्पकज्जललवपणामीव जायाविव सारस्वतेनेनशिष्येनवृत्तसमापारापनं
लिखन मषीलिप्तकरोभत्स्तवसंक्षेपेनवर्णितः ॥ ॥ इति श्रीस्तवरत्नावल्यां प्रकीर्णप
इति रहस्यमी ८ ॥ ॥ ॥

अथ प्रहेलिका नद्यां दैत्ये नावझासं शाखिवहाद्रवाचार्यपुरूणगाहूरनायकाः मूर्खैः परिवृ
यातिनयमसंनेनाहपंजगत गर्भवैवटगुरेवशिवमस्लन भ्यं यत्स्मारितेक्षिनवगीतरुने
शिटांनी श्लिष्ठान्वाटपुटपीडितक्रोहितेदशरोगान् विद्रुमरमास्तनवाशितानि योमाह्
रजतोभवन्तलवणगघातः कलोलापमां पश्चात भांडकुलालस्नमहयोपोभूद्दरवालिनः
सोयंदुर्गेन निगूढैर्विरचितोद्न्वाहरिड्राद्वंमृघमेहून पिंजरीकृतहिमस्पर्धी शिरष्फाटकाः
मामापश्चिमयौनवस्त्रसहितस्त्रस्तीशिर कोन्वपोरैवतीननयः क्रोनास्मश्रुविनाम्बदीजस
भूतिकः पाम्संस्मामपि साहिमानलस्तना हाहारुरोभूरनिगायेमेफकयंविदन्तकुल
दाहासीनंसस्त्रपते मर्मांत्रास्मिनवन्सिवैवार्यस्तरनफ्फन्यक्ष्मा हता कैवन्यमदनानिकत
नुहृतेदासेनानेपंचमाः स्वाध्यायादरहृषिनास्फज्ञहरोदंभाभिमानोज्ञिनास्तवनिष्ठ
यस्मूतपश्चिमगंभ्यशाखैःसहस्पर्धशो कोविघ्नपरिवेष्ठणेगगनामिदं संवेखलूष्ठिहेनाक
स्माङ्गांड करोयतोहमम्भनास्पहोदिजेनास्त्रता माययश्चित्रिरिहालिधारयवहिर्यावन्नवि
ज्ञानरुध्वंवहन्नाभिनशोषमेनदभ्रनाष्टिपरां प्राप्स्यति कालंविद्धिर्थिनमावजाकिमिति

वाष्पमीदानिश्चितमस्वंनदपिकिमिहतेमाईतान्नहिवाक्यं वाक्यं नास्यत्र किं।

स्तु.व
३२
32

प्रत्तोपीडितेन नः किंतु द्वयमपि भवतामसत्तैवेन्नदानीं विद्यानुष्ठानहीनानहलविपि।
निरन्तकेन नष्प्रहृष्टीन ग्रथप्रहेलिका गोष्ठीष्वतापितनाशेषजनरूपपल्लवममर्मेण ग्रथा
नापि सर्वानापि सर्वानापि मन्मथस्तरथरयमभिः कार्यरंभेषु तुरूपपल्लवमसेनानाभोग्य
सम्पदा अतिरेकोपि संन्यस्तभेरस्वार्थपरार्थयोः यथेह दुःखभूयस्त्वं यथामुरस्हत्ला
त्वता तथाविधेसनात्नेनिष्ठेनोमानितनः चिरं वहुदुःखैकभागित्वं नस्मात्फलमवा
प्तवान् पथिकामीमनोहारिनयत्कान्तावचोव्रजन् पापकर्मरतः कोपि स्थूलमाशेपि
तः चिरं लब्धायशोवशेषेण तेनापि प्राणदेनसः भ्रमरोयमपोकपहवंदपानी।
वेत्यभिप्रायकाचन अफलायरिवारमप्यगारशानैवांनरदक्षग्रहं दृष्ट्वा दायित्वापि
पीरचेतसा संपन्नमुद्रेन मलनमाणाते अग्रेसरी सारचट्टेनियोधिना विक्रान्तपेकापि
यद्दानियइतिः अपसरनितीन हिंसावहुरूपे धीवरदिनोदृष्टान् योयं रूपाडिजलचर
वर्णाचितनेन जालेन हस्तावीरेणपनिकृन्तापि चैतमनिनरोभीता हसनामकिमपिपि
हितः पुनः पुनः शैवाधिपिनादः अमंदानंदसंदोहसाश्रीकांतामिलाषिणां शोभनेमानुणा

तैमृगालितावने विख्यातिः।

गांगेयमभ्युत्सृजता यदास्त्रं त्वया पुरस्तान्निहितः शिखंडी विधाविविचित्राह हिरण्येपरिष्वन
हर्जैनैवं विधिनानुविद्धः पश्यन्ना विशति हन्याइन्द्रकेयेन सैनिकः नदाहाकारिण्येते
न निहन्तैकान विशति प्रेयो विरहिता काचिन्मुग्धा चंद्रोदयाकुला जहार पाशं वधेन
प्राणान्दुर्गविरोधिना वासंगोभयः किं नदद्रंति कांविछुत्वा गेहकामिनी मालपंत्री
भिद्राभोज्जीन नष्टहेतु दुर्गायस्तुएँ प्रास्यन्कांचिके मंउकुंउ लज्जानम्रा जिगामिषुं दपि
तं दृनिरोद्धुं भृशालस्य तेन नदनिलेंगनवद्धकदं क्लिमग्रह दृठकचग्रहचुम्बनायै दृं नेत्रि
कागमनजे यमवेत्स्यधृतेः कांताबदस्य शिनिपातनयपातयेति नाभ्रासमाहूय पतिर्वीति
भयसपत्न्याः प्राडः करोति जनकं यमवे प्रजानां निःशेषलोकधृति हि नरवस्थिरोयः
ख्यातनृचपेयाहरनया प्रकरोति ते माभैषी किं दिवा प्रश्रमुन्नरेतं नदीयते पांडित्यस्याधि
नेप्रारस्याभिरुर्वतिके जन्मं प्रग्रभाकं हृद्देय न वितीर्णेत्र रंमया स्वधापि कीदृग्यपि
घाण्येवषैर्दयारिमेने निनल्पेमप्रहः किमाहहत्तनोत्रयदु त्रेरंनदंतमस्याकायैवरोन
दत्रे निर्ष्यापारनयाकीहग्वेवपर्यंपातिलांगलं तापंतानुत्रवाको स्मिन्भवनाग्रफ

स्र॰ व॰
३३
33

मन्नरं कीदृगकुलमासाद्य विशुद्धति निनीषव: कामिनीनां प्रशंसंति कीदृशं दशनं कुंदं
वदंति कीदृशं तन्नामघमंत्यनवाहने शंसंति श्रावणेमासि कीदृंगगणकाबुधं हायनाप्रश्न
वाकेस्मिन्येनानुदितमन्नरं सहश्रोत्रं रागोष्ठीनां मध्येवस्था तु मर्हति कस्तामयति हिंस्रालं
विप्रदाकारमात्रके स्थितमन्तरमत्रात्र स्तवादिन प्रपतेवृष्टि: याचनाहिजनेन कस्तहय
ते कस्मै जनमाया पुरा मुक्त: कान्तिनिष्ठ हृक्कान्कथय किं मन्यव्याते मस्करी कामिन्या वदना
स्तंत ददाति किं विभावर्य कुर्वते स्पृहं चेदिह विद्यते प्रतिवच: कस्मात् पृथक् कथ्यते ।
कुल: किं कुर्वतां स्याज्ज्याद्दैशोया विपद्भवेत् नत्रवाप्य हृस्तल्पदानां कानसिद्धति नतोन
ता मानमानात्रविज्ञानां वदकाश्व हिज्जायते ग्राह्कयंति कथं दासं यत्नानामवर्मचके ।
के याचमे भिभूतस्य केशांतर्पपितः विष्णवतो समानाः केजारपंसखिलं जगत् नतनतेन
नः कमदेरणव: कीदृग्व्यकरणेसूत्रं मन्नत्र एकं किमुच्यते विभूषणानां क: श्रेष्ठा यशः
कस्मादिहसते केरोगाणाममपानेस्याको वद्यातापिपासयो: समस्तव्यस्तमत्रोक्तमिदंपा ।
णिनोत्तरं ततानानाम्नतितः बलेन कीदृशं नसंख्यानिशावधंग्रतिकीदृशाः कांतेहमानासि

पात्रेकामिनीवास्तिकिंसखी देशाजन्मभवोप्यंसुत्यजेनेकीदृशाजनैः धनेनमादवतांसेवांकः॥
वीतमहीभुजानननाननेननः संसारभसिकीदृक्तागतिर्यातिविसृंखला॥ विजिनेकाजिर्भवी
तैरिष्यंनेकीदृशाजनैः पुनःपुनः कःस्यात्समितिपीरालंमंत्रविक्रमशालिना॥ विरुद्धरमिदंहे
यंसमलमपराजयः उन्नमाथममध्येमेनाहृदेभ्यः प्रतिपन्नेयं किंकृपीकीदृशंहृत्वेनमारिनः
वास्त्रिकिंगुरुः जन्मनानानारिकपाप्रनयामिरिगहूरे हसंत्याकीदृशामाल्यग्रथ्यमाणेकिमु
च्यते ननलगतिनं संदेशपर्मदेशस्त्रीरूपीकयाहृद्रिमन्नमहन् नयोसंदेकीदृग्पादृशामेर्थ्यंनमा
भूपात् ननुरतनया काचभुत्वामिनाकीदृग्पमनुलंवनकांहते निद्रालसेक्षणेकाविस्यातदं
ष्ट्राहकिंजनाः नन्नातनगननी विपरीताश्रीपतेकीदृक् प्रायःविनार्थिभिर्जनैः पक्षात्रदाननिर
तानिर्स्यनिहनिकीदृशः नाननानननिनः पीवरीहृष्यतेमनस्यैःकीदृशीनपलापिनैः प्राप्ता
प्राप्तापिकीदृशीलक्ष्मीर्नेविरापापनिहूते किंनत्रपापोऽकवीलम्भलभतेवस्तुसंपदं किंनयाविया।
पाविपाजडोपिलभतेजनः कपाठराणिःकीदृक्पापैवैरिचरैमवंचयन् उन्नरम्यपनामयनन्वान
यतमानवा क्रतोजनोदेशभयादपैतिपांक्तागनाःप्रेक्षकिमद्विजनेहेहेदमंकम्पनिति

स्तु·व· नुयान्नेकीदृग्वेनाड्डियतेविदग्धैः वदास्यनापंचनखेषुकीदृक्काशिंषोःकीदृग्भोग्यमाहुः
३४ मन्येखिलालोकेमहत्संस्थितास्तुःकिंकल्पःप्राप्यवहम्भवंति किंभूतमभोजवनेनिशायांमम्ब्रोयस्मा
34 नंदविन्नंदमेन स्पृणत्वमवेन्नरम्यच्यमानमापूणानलादप्रमरावलीकं निरतिशयंकुलमेणेव
कस्याविभातिरुचिः पङ्कलीभूयपापैःस्फुरणमनुस्पविता सेभाव्यंजलदानामंम्भुविमायुर
नां कस्यकलत्वमुपैतिशुभ्रव्यासंपरमं संगात्रस्यनिकेषांप्रैमिषीपुरुषः प्रथगकोस्तुवसनो
दिलपनस्तजनाः प्रत्येकंमुदीस्यतेकेवलंखेलतिमिरभिदे श्रियवाविंजयलक्ष्मीलिहतिभू
भिभुजः कामोप्यपयःप्राप्ताग्रेतिजरम्मेरणे स्वेषुप्राणेश्वकोर्षसेसरागादहृतः केवसामम
गालनतितोगनननां विजयतेमहीपालाःकीदृग्घणागजसेनया कीदृक्काममोदकीतिस्थलान
नातिननाननना पुराकपाकिंविधयादृशानतेगानेविनाशंवदकिंविपीयते प्रतिक्रने
कामस्मयोभिसारिकानितानातिंनाननतेनम्यान्यते दिवानिशंकामरसेनयास्यते कासाम २.
नमिवकार्यरपांगपारयंतिके मही किंघ्वदपारजव किमर्थिन्यादर्पायवं हतीनरे
नरहस्येवदनःनैोकिमुनरं कीदृग्वपुस्तस्यश्रीकास्यान्तसंकोर्षसाधनी प्रासत्रिंद्रजि

दास्कंधे वृक्षैः खोनाकम्पमयः संग्रामे हंति केचिदुन्मत्तोन्नरं तन्नानानलाः इतिस्तनलावल्ले पृह्रेलि
कापद्धतिनवमी भवेत्साधकत्वस्येनाः साहूहीनामयोलक्षयः वैराग्यमभिलिख्यते नस्येवानेप
नेस्मृतः प्रथवैराग्यं संभोगसमये कामाः स्वल्पदुःखोमयात्मकाः त्यागेपलभ्यदुःसोदर्यम
एवमंतःपतन्त्यते भोगःप्रशांसितिः पुंसामभिलाषसमुद्भवः नोपाहतरवोत्काथोम्रूयात
मन्यन्तजायते स्पृहाध्यामितचित्तानां भावाभांति सुखावहाः कस्यारेकाक्रान्तासाशासमवे
स्वाभिमन्यते रागानुसारी वैराग्यवेगो भवति चेतसः यथायान्त्ययोन्यकालः कंडकस्येह
हश्यते त्यागेत्यागेच भूत्वानां दुःखमुत्मान चेतसां मेहतामेहते पुंसामश्मरी रोगिनामि
व सन्निपाप्यपरोभावानेपृदासीनतांनयत् नियच्छेत्पंडितःचित्तंमार्जारमिववानिजः
स्वकाल्पितेदोषगुणेः स्थेयंदेयमस्यलाघ्नसः का रागोयदोषाद्विपुष्टयोगीहिंतार्हितो वे
रागस्यनसंभाव्यस्यैर्यं विक्षेदजन्मनः छत्रेभृयतिशामेकाकिनेरज्यतिविक्रमः विल
सन्तहस्तशारादेयोषिद्वनाधिदेवने सीमहृदय सर्वसंतन्न हहारयतेनकः विनांतरायम
दते नत्वेवारमेतएवं तलमात्रेमदामसंमाभोगाशासानिवृत्याः प्रमर्षयोगमत्यन्तोनिरम्य

ॐ स्तु॰ व॰ ३५

35

वल्लवितनां ग्रमर्षयोगमन्यनोपिविच्यासिद्धिनूनमां चार्वस्कारमहं नोयं स्मिकलासमपश्य
न्ति चार्वाकारमयं नोवं धूर्नीवं चपित्ते दमाः रसां विवयसंभोगविपावनि विनोदकं पश्यंल्लोको
सरामहाद्धिपावनि विनोदकं कथं ऽःखोमिकाननं स्तनरामत्यसेवने नामल्लनो पिद्धिनायंतेल्ह
नरामन्यसेवने यस्मावगाहितं चेनोदसंदानं दधामलं महज्ञानमदं विंदेदमंबनंदवासले ।
धिकान्यकल्पते येषां सपनित्वावयौवनं सम्राज्येपि हि भोगार्थमपनित्वाययौवनं स्त्रेयः स्त्र
यति यच्छ्रुतं यच्छ्रुतं नैनमुयतं उदितानां [illegible] दमलुनांसंस्थानां वेगसंपद विषयभ्रमणप्रांतो
दृतिसार्थपूरिच्छतः विलीयसंविदेकांतेप्रप्नाम्यतिमनोधगः स्मंदानं दूसंदोहप्राप्येकांता
भिलाषिणा शोभते सानुरागानां भूषितानां वनेस्थितिः क्रमसंदत्तमासशोणितमहः ।
कालेजनस्ययातना कथमस्थिरतां नवेत्सितां शिरसिन्यस्तपदां मुनीमिव विमलूवैश्वाव
भिराचितेस्मिन्भावोपरेयः पतितः त्वषार्तः सतीरसंदोहमपत्वमाम्रम्लानपश्चिमंतीतिकिम ८
वचिरं संसारचक्रांतरवर्तिनोमी रोहंजना विश्रांतिमापादयः पीडासनीवानभवंतिनाचैति
लाभवांत्वचाविरूप्रीनाय कल्याशानाच्छादनलाभमूर्वप्रवर्तितेने निपतेनियेऽन्यः नेपुत्रदा

रैयीविलेपिकार्येदासीहृत्तः प्रस्तुतत्ताविभर्षि मुक्तात्मनः स्वेदमलाम्बुधूकाहदेवजलेन
विशिष्यतेसा नस्थानवप्रस्तुतदानिवद्धिः स्निग्धः परेवसमधूवेपि संगोलिवेन्मांसमपेगता
गेतत्रैवकिंतेपत्नितेविरागः पीनाहृतौचेत् पिजिनतद्दसगतकेतेनगलयद्देस्यात् स्निग्धः
मरमसंभूतपुत्र.पू.रम्यागोद्रवानंदम्भविशिपर्यावेन् निस्तद्मूवस्फनिस्मोध्याद्देतोनिसर्गाद्दे
तोदेशपितग्याकिंते शुकः स्यविहः किलदेतत्रंयो मांसस्यमध्यामतसोष्यणिहः त्रिभज्य
तेभ्गतकृसिमिश्रिधात्रतद्देयपीस्वेवदंतयोगःवे श्रवहृत्रिमानंदमर्यस्वत्रपमिक्ष्यापिपानविष
योपलंभः तांवारयत्त्वन्नरमिव्यनर्तिहभावसिद्धंतदक्तुर्वंतलां यदिविरनिमृपेषिपंडिता
ह्समनतदासकलनपोषिण्णं किमपिसमर्थीभवस्थितिवद्दसितदासकलत्रपोषिता (
संसारवैरिचरद्रजेपद्रीमार्गैसर्वाधिवध्यफलकेशामजत्मभूमो भ्राजत्मथ्याङ्कितगहडु
लेभग्रालिकव्रमासंगेनवेश्मनिवनेनवसंस्यधस्याः नरलकृ दिलेधीचीभैगैविलासकेला
भ्वेयाकृपलपपरिस्पंदे मे देविलोचनवल्गितं नत्पपरिगतैर्हूसेरेणी हृदंशगानिविभ्रमा
नूस्मरतितमतोयस्याहेस्यात्स्तनीधमुपासितं प्रकृतिमधुरमगयातीणांकवातनिरीव

स्तु॰ च
३२
36

एं प्रसरति परानन्दस्नेहमन्दाविषमेवनन् विरमसिनैव तेनं भोगाहुपक्रम हं दरान्मधु
निगरतः सर्पिर्मिश्रदशामुपयास्यसि इमाः कुटिलकर्कशैः चरितं कैडवेराचिन्ताः पुराण
हूति ऊर्ध्व कवतन्ति सन्निभायापितः विलासकृतसमैर्यदि प्रसभिराकृष्यतेन तवलगाद
हतं सूक्ष्ममनोभुकेमोह्यति हतनपदाल्पदिदमुपहसन्हृदेहिन तृणमुरतेहृदसत्वम
नियवभावेष्परचितं प्रियदान्यत्वाभ्यामनभवितरे कस्यहृदये विकल्पं नेभावाभजन
वाण्यमेतांकृतिमतिः विनागाफंसक्तिं हृदयपदृशिलं नैव विषयः प्रगल्भं तेजं तोजं तवि
तुमवस्थां रसमर्पी नइदेकाङ्गं तिभ्रमं षितपूतैः स्लेषिनस्वोः नपाप्यभ्यसवैव्यपरा
नविचारस्मृह्यते प्रयातेभ्योदेशाः स्तनयनवपूर्वं पुरहितः नहिकंक्षासंन्यजप्रपनशम
मेघापकरणं इत्तीवेश्नल्लताघटनमनुशासीविदथनीजरासंप्रसस्मः विभ्रकाचिकुरं
पांडुरयाति त्रिभिरायैः चतुर्थ्यस्समस्ता विषिंचनः सारेनरमविधुरं हीरजलवनपि
वंनःस्वारीपः क्वातिपरस्मरणालोकरसं समाश्रेनप्राख्यास्विनिपरमहंसप्रानमिदं विर
तुंवांकामः कलिनसितपद्माविशिरोरशि हरणं ज्ञानिरमापतं रमसुजो मननवायेहणंवह

पातं किं विरहपरं समासीमतं ॥

सरित्तटवदाटवीपटत्कदीर्घदेहत्वमेयप्येक्ष्ममटनः हिरण्मयपिविवं मानंटति पङ्गंगेपप
पृः पविचित्रिनतेर कार्यागृष्णमेसंस्थितिपन्नेयोकाहितमत्स्यमहरणाविपोचेतोपचारोरसः पवे
दानविचारचारुभिरपवालालापः केलिभिः कार्यस्माकमहर्त्रिमाप्यवनतिमाप्यव
नातिसेनानंतरानन्यते स्नेहापोहसमस्तस्वकः स्कनिमयसेंदोरयंचवर्णाहतिरभिकर
णेविसृज्यसहसासंगमनोदीप्तिदिनः संसारस्यमहान्नृहनोरवधूपल्लवानानेविरा
नुसयोगाहेनमात्मनीयममलंनापश्चिद्दर्वाकृति दिक्षितीयकवाटकंठकनुषोडल
केयत्वायतीसाहित्योपवनांतरेरसमयेप्यपामवारिहतैं पोवेदानवतेरहीनकवलः
नत्वोपदेशांकैरः संप्राप्यात्मगृहांसविन्नहरिणारोर्मस्यसमभ ... स्त्रीणामाकलि
नामुखागाविहतिलीलाविलासात्मनात्वे हलमनसिस्थि रोक्ष्यवसितसालाहकीक
कुशे भोग्यतेनवसाम्निप्रोणितचिंतसभाविंतंतह्यः विंकिंनाकलिंतविवेकाविर
हृषांतेनेचित्रेननंता रहेत्येष्यभिलाषिणः हमनसः संसनतानांपत्नेनः सामुग्र्याबधिरं
जयंतिपुलकांगैर्लैः समाराधनैः मागणानस्यनातनयंतेमनसः प्रत्याधिभिः चेष्टितैरापा

सू॰व नेमधुस्मारवंधुवमपः नैपालमंने विधिं सा कृशालिवकां सिमकुरनपायानेशठंसस्मिनं वेः
३२ मूलखलनपार्श्वरप्रीनविपः सूप्रनकुशता हशः प्रायः सर्वमधुतिपूर्वकमिदं नैसलिंकेपो
37 षिलां मांप्रसेतदनीवसस्पृहामिलिधाम्यानिडमैपमः श्लेषकाधिगतः सकाल्यमहि
मायस्मिन्मनोमोहये पुनस्तापकुन सर्वदोषसुभगाव पूपाविदग्धेवनः ख्यापख्याता
दिप्रनाविवेकसहलाव्य हृदिरेनाहशी येन त्वां प्रतिनिः प्रहापयामि मेसत्यं नगुप्ता
महे प्रायेयवस्खनननव्यतापिसरसं किंचित्रवानीरसं प्रीतिहेधव शान्तरखाधनादिदं।
दुःखाधवाकल्पते तस्माहृदधिपंजहत्यनुभवसामान्यमाश्रित्यपः तस्याकथनिका
रमावहति किं किं वाक्यपांचेनमः तान्तं वारमन्तत्वमर्हतिकथं मूर्खोविवेकान्कथंस
त्रांवः प्रतिपद्यते नदपिवोभावाः कियत्कौशालं पुष्पम्लानगवेषणेजडमतिलह्या
रसास्वादने यत्संपद्यभवाद्विरेषविवशोयत्नः सममोजनः मारंभेन्नमयंतिकोनक ९
मपीमिकिंसरमस्पृहिनीयपत्राणांगमयंति यांति विरतो जुतस्मपदत्वं नतः भावानि
जुसमेषसंगलितजुषोजानानात्मशेषाणिमात्रेवांनव्यामिमतयाप्यनुदिनं चेतोरसवां

कति भावानां कति सेवते विरहितस्तैस्तथ्यमेमूढधीः सर्वं प्रार्थयते न तस्य मतितावद्यावद्वि
वेकांकुरः स्फारज्ञानगिरिश्रनिनिंदलितनतो वैराग्यपर्यकांतरः तत्वस्मरति नमस्यति कर्तैकस्य
चित्तमाः वैराग्योपहतानतुलंभतयाकृत्वाखिलाक्षोचरागत्यक्तां निर्विषयस्पृहां ददद्भेदः
स्तोषचिंतामणिः यत्कृत्वापि न विषयते हृदि न यत्क्वस्यापि संकल्पते न ते प्याकुलिनोपर्म
पव्रकृष्योनाक्रांदिवं नाप्नोति चिमानकेमवर्णपत्रजनपन्नोगाक्रलंमानतं कोप्याव
ये मयोज्ञयत्नभिनवः संतोषचिंतामणिः यत्रान्नाप्रचराः विरागवह्निमनिर्वाणसो
स्सोत्रलिंकामाक्रामममपितन्वतेनं नरत्नलाभत्वं नमापाधिते संभोगपकृष्यापुष्यावधिरापि
मामाहिकः चेद्वैवेद्वन्नापंरणमात्रभाविविरहक्लेशागवहाहसः तस्माभावहृतारिमध्य
निपतत्स्वस्यापि कालोल्वकः यश्पत्रैवजनोनं रंस्य स्वलेवं दुःस्वाविलेर्वाक्वति दुःस्वेस्वेदम
यंस्तस्वेनत्रभवे विश्लेषशंकामयं स्मागेतदयमप्यतीनसकलक्लेशांविधेत्रास्थितिं दुः
स्वभावमथीतयाचनतगते विश्रांतिमेकं नयोनोदोर्यौद्भवमाभिचारैकदस्वोद्रेकंनदानी
नयन भावानिकस्वतामांश्वलद्दृदयस्मादिशेषाननभितासस्वेप्याकोत्रकोत्स्यामपिकह

व्याम.को.२

सू.व.
३८
२८

सहितकायोस्तजं मन्यमानः सम्यक्त्वान्वासते षां गुणगणमखिलं नयसंज्ञान शक्तिः कहं सोप
वणकः कथमन्निविषमेन ह्विपोगापरं रसपित्तमिषमत्तानवान्ति कर्मफलमिर्षन्कथमभिनिविषा
नां सिद्धपेनयसंनः पवनाकिपदिष्वीष्टपिकाकेलिदेनोब्रजनि किमनिषित्वं नयकच्चित्रितपः
मायामात्रकृतः स्फुरं निपरुषापानाद मीप्राणितः चित्कांचं नष्टिदे विशेषरहितं कीटं विरिंची
पिता दुःखित्वादयदर्शनादयनयेनैपापित्वामियते कष्टाकमपरोज्ञनः श्रयनने कस्यैविशे।
षाग्रये शैलैकान्यममर्षिकस्फूतिवचलत्वावमगोद्भवत्सकृत्वानसमानकालगलिताद्वैतम
देहस्थितिः हृद्विमलपदकरोहणविधिस्यावेनपानावपि स्वमोहद्भमयानहन्नविदर्पमये
वसंनिहते शालीगभी कृतवसकलेवहद्दत्वानमूलः स्फुतेपुष्पं फलतिनपुनबीजभावायमू
पः नदाद्विस्तटनविहरणोर्यावदारब्धभोगं तन्वहानं वदनघपुषाधारणेकोविरोधः स्वमहा
नं स्फुटमिदमितिप्रत्यपेहापमानेयसोस्थानंभवतिनतनुःस्वप्रबोधावुशेषान् नास्याभा
सः प्रत्यनिवचनं बाधनेस्वप्नदोषा यावज्जीवाभिवतिविटपानदद्देहप्रपंचः। स्वप्नव्याप्तव
पाटपम्पूतिवचः संसारनिद्राहतिबोधं प्रसमदेवपापिभवेद्दत्तानलयास्मकं उत्तानद्व

स्तव०
३५
३५
३९

मघ्यमस्तातिवर्दिपंपावागम्भरीरश्मिनिः नावक्षास्तविचारकेलिमपिनसंनंनयाणुजनि
स्याह्नोसापिमनेहनेसवधियेविस्नीर्णकर्णैपिंसन्नस्यापंगजन्मज्ञनप्रतिसमेज्ञानावगा
ह्नेचमः पात्राभ्यासलस्महिवेकगरिमप्रज्ञानमारेननेयेवहोश्रियवंपवैनेलब्धयेत्संग
वनस्त्रीजनः रथ्याकर्पटखंडसंभृतिविधिःकंथापरस्तनयेसुमंदेवगृहंनिवासविषये
स्नानातपपुंसंपथः ग्रामोभैक्ष्यपरिग्रहायपूरिकापात्रायपर्णोसयः कहंनितपरिग्र
हैरपिजनैःकिंनाममनापेक्ष्यते । स्फुरन्नकदेनविंसमस्तावान्कारप्रमितिहये शिवयोविद
मैकथ्यममयंकरमस्तनः ॥ ॥ इतिश्रीमद्भर्त्स्मारसूनसूनायां स्तन्कावलौवैरा
ग्यपद्धनिदशमी ॥ मधीनयेह्मांसंपूर्णस्तन्कावलिमशेषतः दशापद्धनिसम्बद्धासम्यक्स
द्भिःप्रकीर्तितः ॥ समाप्तेयंसंपूर्णास्तन्कावलिः ॥

८